

СРПСКИ НАРОД

ОБРАЧУН СА АПРИЛСКИМ БЕГУНЦИМА

О безумни људи! О безочни свете!

Обраћам се вама, злим дусима српскога народа, вама гробарима Српства. Обраћам вам се на дан двогодишњице вашег недостојног бекства из Београда, јер народне клетве и јауци, који вас од тог дана прате, непрекидно расту, и све се јаче разликују због последица ваше кобне улоге, коју настављате и ван земље.

Докле ћете дражити лаковерне масе, и вашим хушкањем доприносити, да се српски животи све више гасе? Ви као да нисте свесни све величине зла, које сте пре две године нанели српском народу. Ви као да не схватате сву трагичност положаја у који сте за ове две године вашим поманим и махнитим говорима преко радија довели и саму Србију.

Међу вашим гресима и злочинима, тешко је рећи да ли су већи они, које сте починили док сте били у земљи, или они откако сте из земље побегли.

На данашњи дан пре две године, док сте ви на аутомобилима хитно напуштали Београд, маршовале су већ немачке трупе.

ПА ДОКЛЕ ЋЕТЕ, ВИ ОДБЕГЛИ ВЕЛИКАШИ, ГУРАТИ СВОЈ НАРОД У СВЕ ВЕЉУ ПРОПАСТ?

Ви носите на души толике српске животе, које је генерал Недић узалуд покушавао да спасе, одвраћајући сваког Србина од ваших злокобних порука из Лондона. Он је пре годину дана, по цену надчовечанских напора, успео својим личним пожртвовањем да сачува Србију од коначног мршварења, коме је неизбежно водила ваша помахнителост у иностранству.

Ви сте систематски ометали његова родољубива настојања, да спасе што више српских живота. Зато вам је он и здерао образину с лица. Он вас је за сва ваша недела оптужио „пред лицем целокупног српског народа, пред лицем целог културног света, пред лицем Господа Бога“.

Генерал Недић оптужује: Српски народ проклиње. Од Косова није било теже оптужбе ни страшније народне клетве.

О безумни људи! Зашто каљате српски образ срозавајући се на ниво једног пробисвета као што је Харисон? Оставите ту улогу разним Јукићима, Крњевићима, Шубашићима и другим „југословенским херојима“. Није чудо што међу тим лондонским хушкачима и совјетским агита-

пе, и народ се тога дана још није могао прибрати. Њему су се тек сутрадан почеле отварасти очи, а нарочито после првих гласова о вашем кукавичком бекству.

Али тада народ још није могао слутити, да сте ви много окорелији грешници, него што сте изгледали кад сте, на неколико дана после вашег превратничког доласка на власт, одвели државу право у провалију, а народ у уништење, смрт. У својој великодушности народ вам је одбио све то на лакомисленост, или је приписивао фаталности.

Али од тог времена над српским народом сручио се неогледни низ несрећа и патњи, којих сте ви главни виновници. Хушкачи из Лондона су без милости према народним невољама. Њихова морална свест, ако су је уопште икад имали, потпуно је утрнула. За њих је рат и даље један спорт, у коме они сам помишљају на своју личну безбедност, и своје материјалне интересе. Они су се већ одавно решили да, за рачун својих господара и ради својих личних користи, доведу у питање и сам опстанак српског народа.

ПА ДОКЛЕ ЋЕТЕ, ВИ ОДБЕГЛИ ВЕЛИКАШИ, ГУРАТИ СВОЈ НАРОД У СВЕ ВЕЉУ ПРОПАСТ?

Ви носите на души толике српске животе, које је генерал Недић узалуд покушавао да спасе, одвраћајући сваког Србина од ваших злокобних порука из Лондона. Он је пре годину дана, по цену надчовечанских напора, успео својим личним пожртвовањем да сачува Србију од коначног мршварења, коме је неизбежно водила ваша помахнителост у иностранству.

Ви сте систематски ометали његова родољубива настојања, да спасе што више српских живота. Зато вам је он и здерао образину с лица. Он вас је за сва ваша недела оптужио „пред лицем целокупног српског народа, пред лицем целог културног света, пред лицем Господа Бога“.

Генерал Недић оптужује: Српски народ проклиње. Од Косова није било теже оптужбе ни страшније народне клетве.

О безумни људи! Зашто каљате српски образ срозавајући се на ниво једног пробисвета као што је Харисон? Оставите ту улогу разним Јукићима, Крњевићима, Шубашићима и другим „југословенским херојима“. Није чудо што међу тим лондонским хушкачима и совјетским агита-

Давати у овом тренутку такве

лекције Србима, и то из Енглеске, у најмању руку је непристојно. Срби су имали своју слободу и они најбоље знају после

У ИСТОРИЈИ ЧОВЕЧАНСТВА, НИКАД НИКО НИЈЕ ЛУЂЕ ИЗГУБИО СВОЈУ СЛОБОДУ НЕГО МИ ПРЕ ДВЕ ГОДИНЕ, И ДА ЈЕ ТОМЕ ДОПРИНЕО И САМ СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ.

Он је изгледа то и сам признао онога дана, кад је бежећи из Београда стигао у Сарајево, и предвиђајући неизбежан слом државе узвикнуо: „Ала лудо изгубисмо царство!“

Па бар да се је после тога искреног усклика повукао у самоћу, и тамо размишљао о својим гресима. Место тога он се предао разноврсним илузијама, и мисли да сад, после учињене по-

ДОИСТА, ПОРАЗ НЕМАЧКЕ ЗНАЧИО БИ ПОБЕДУ БОЉШЕВИЗМА, ДАКЛЕ СМРТ ЕВРОПЕ И ЊЕНЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ.

Европски народи не могу желети своју пропаст, зато не могу желети ни победу Енглеске, јер би та победа значила и победу болшевиизма, тојест уништење европских народа, њихових традиција и њихове културе.

То је уверење данас продрло у свест свих европских народа.

Утолико горе ако Енглези заборавају да су и они Европци, и да не могу више да изграђују своју срећу на несрећи других.

За будуће уређење светског мира, ниједан европски народ не рачуна више на Енглеску, нити на њену војничку победу ни политичку памет. А то је један од крупних разлога због којих жеље и наде европских народа су на немачкој страни, с обзиром на крајње резултате овог рата.

Као што су ти народи дефинитивно убеђени у неизлечиви егоизам Енглеске,

коликких жртава су до ње били дошли. Они такође знају да

У ИСТОРИЈИ ЧОВЕЧАНСТВА, НИКАД НИКО НИЈЕ ЛУЂЕ ИЗГУБИО СВОЈУ СЛОБОДУ НЕГО МИ ПРЕ ДВЕ ГОДИНЕ, И ДА ЈЕ ТОМЕ ДОПРИНЕО И САМ СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ.

грешке, треба наставити истим путем и очекивати од победе Енглеза, да се прво зло исправи.

Колико су међутим све те претпоставке и наде неозбиљне, и противне свима политичким и војним чињеницама!

За Европу постоји данас само ова алтернатива:

или ће у овоме рату Немачка остати до краја непобеђена или ће Европа пропасти.

ДОИСТА, ПОРАЗ НЕМАЧКЕ ЗНАЧИО БИ ПОБЕДУ БОЉШЕВИЗМА, ДАКЛЕ СМРТ ЕВРОПЕ И ЊЕНЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ.

тако је код њих у току ових последњих двеју година, продрла у њихову свест дубока вера у опште човечански идеал немачког националсоцијализма.

И у тој вери они налазе погрешно јемство, да данас цео немачки народ води овај тоталитарни рат за остварење новог поретка у Европи, у коме би ратови међу европским народима у будућности били искључени. Другим речима, овом највећем светском рату највиши циљ је

АЛИ ЗА ПРЕПОРОД СРПСКОГА НАРОДА ОД ПРЕСУДНОГ ЈЕ ЗНАЧАЈА ДУХОВНА ОБНОВА СРБИЈЕ.

Та обнова може се правилно и до краја извршити само под вођством генерала Недића. Његова је највећа заслуга што је после катастрофе извео Србе на прави српски пут, једини пут ча коме се они могу морално и политички препородити.

Тај пут је сасвим супротан о-

решење најглавнијег ако не и јединог проблема европске цивилизације — проблема о рату.

Својим баналним фразама о слободи, претседник „Југословенске владе“ у Лондону, Слободан Јовановић, само баца Србима праšину у очи и шири међу њима најопасније заблуде. Сасвим супротно таквом лакомисленом држању, претседник Српске владе у Београду, генерал Недић, сматра за најпречу и најсветију дужност, не затварати иброду очи пред суровом стварношћу, и стално га опомињати, да за српски народ постоји у овом тренутку само један проблем — спасти народни опстанак.

Слободу неће повратити српском народу шупља југословенска идеологија једнога Грола. У будућој европској заједници српски народ поново ће заузети место које заслужује.

Као озбиљни државник и народни вођа, генерал Недић већ сад крчи путеве за будући успон Србије. Он не гура народ у пустиловине, него практично и смишљено поставља темеље за његов препород, и уз помоћ окупаторских власти ради на материјалној обнови Србије.

АЛИ ЗА ПРЕПОРОД СРПСКОГА НАРОДА ОД ПРЕСУДНОГ ЈЕ ЗНАЧАЈА ДУХОВНА ОБНОВА СРБИЈЕ.

ном вратоломном правду, која је пре двадесет година одвео Србе у онакву Југославију, каква је била по вољи енглеским публицистима и политичарима, као и српским политичким романтичарима онога времена, који су били изгубили сваки смисао о историјској и политичкој улози српског национализма, и његовом културном значају.

Та Југославија претстављала је једно неплодно тле, на коме српско семе није могло проклијати, и морало је иструнути. Таква дегенерисана држава морала је онако жалосно и бедно завршити.

Поред свих очајних вапаја Грола и његових лондонских колега, који певају и даље химну тој некадашњој трулој Југославији и желели би да је поново васкрсну из мртвих, генерал Недић неће допустити, да се још једаред српски народ изложи смртним опасностима, и жртвује за једну повампирену лешину, о којој још сањају лондонски хушкачи.

Др. М. Спалајковић бив. мин. спољних послова

Недељни преглед

Међународних догађаја

ДЕЛА И КОНФЕРЕНЦИЈЕ

Рузвелт има своју штампу. Рузвелтова штампа почела је да напада Рузвелта. Исти феномен се десио пред ступањем Америке у рат, када је та иста Рузвелтова штампа почела да оптужује свог узвишеног послодавца што оклева у спровођењу енергичне политике против Тројнога Пакта. То значи да Рузвелт нема куражи да узме на себе одговорност за важне одлуке, већ прави комедију са штампом и јавним мишљењем, трудећи се да прикаже како је морао изићи у сусрет народној жељи изражене у ступцима новина.

Сада Њујорк пост, изричито Рузвелтов лист, предводи кампању према којој се на Рузвелта баца кривица што не помаже подземни покрет у Француској и демократски покрет у Шпанији. Лист каже да се Рузвелт налази на клизавом путу, јер може том својом политиком да подупре хитлеризам, пошто се недовољно залаже за антихитлеризам.

Све је то увод за грознију оптужбу: Рузвелт није за сарадњу са Совјетима, већ намерава да се супротстави Совјетима у изградњи послератне Европе.

Цео тај трик је провидан. Рузвелт хоће да буде „присиљен“ да се прилагоди захтевима „јавног мишљења“ и да поступи у једном од начелних питања ради којих је долазио Иди. Под „притиском“ мишљења „демократске“ штампе, Рузвелт ће да поступи у својим демократским начелима и даће своју сагласност на препуштање Европе дивљој Стаљиновој тиранији.

Монден у шкрипцу

Иди је, дакле, успео да протезира Стаљина код Рузвелта. По којој је цену то успео — по цену каквих понижавања Британске Империје — то се још не зна, јер је Иди „уморан“ од пута, те се вато не појављује пред јавношћу. А и први његов изступ пред Доњим домом неће открити никакве тајне, јер је Черчил унапред наредио да се посланици уздрже од дебата по питањима Идинове посете Вашингтону.

Та посета и сав комплекс питања, који је том приликом био покренут, остаје и даље ткиво за британоамеричку пропаганду. Тема „послератни планови“ не силази са страна новина, јер јавност и даље треба да се бави пројектима за будућност како не би приметила тужну британоамеричку данашњост.

Дешава се да монден упадне у финансијски шкрипац, и онда шири гласове да добија ускоро наследство од неке богате тетке. Нема наследства, нема ни тетке, али ипак ти гласови могу да подигну кредит тог мондена. Исто раде Британоамериканци. Немају шанса за победу у рату, неће имати шта да деле као ратни плен, али виком о припремама за ту поделу хоће да убеду свет да имају победу у својим рукама.

Позитивних резултата од тог илузионистичког трика нема. Али негативан резултат већ се јасно види: демони неслоге отргли су се на слободу и сада плешу дивљи плес у британоамеричком логору.

Сикорски се жали њујоршком надбискупу Сперману. Умољав га да спасе 1,400.000 Пољака који су нестали у совјетским логорима, а уз то покушава да направи од тог владице адвоката пољске „влада“ по питању пољских граница.

Заједно са Пољацима буне се и друге емигрантске владе које никако немогу да се помире са срамним енглеским политичким триком: после толико година давања, чак и насилног натурања гаранција одричу се датих гаранција и препуштају мале народе на милост и немилост Совјета (зар се може говорити о милости Совјета?)

Ова лондонска издаја налази на потпуно разумевање у Америци. Главни уредник Њујорк Тајмса Едвин Цеме коментаришући последњи говор Самнера Велса, каже да је Друштво народа на-

правило једну огромну грешку: „дало је малим нацијама исувише много права“.

Ова сентенција звучи чудовишно. У доба када говорници „диктаторских“ влада осовине истичу у говорима, а њихова политика истиче у дејма-поштовање према националним правима и суверенитету малих народа, у исто доба се у такзваној „демократској“ земљи, Сједињеним Америчким Државама, прогласује теза да малим народима треба одузети њихова права.

Федерација ропства

Тај исти лист препоручује стварање федерације. Дакле, Черчилов пројекат добија све више присталица у политичким круговима јудопослушног света. О федерацији је говорио ових дана и анти-Србин Слободан Јовановић. Према његовој идеји, Србија би морала да буде везана тројном федерацијом. Прво, федерација у оквиру Југославије. Сити смо већ те Југославије са двадесетогодишњим препиркама око питања: један или троједини народ. Друга федеративна нарика требало би да буде нека групација балканских држава. Све могуће политичке комбинације са неким групацијама стварају само расуло и мржњу, јер једина исправна база за међународну сарадњу јесте животна целисходност — то је јетан од принципа изградње Нове Европе.

И најзад, трети федеративни ланац морао би да буде у коме што би се створила повезаност са Совјетском Унијом. О совјетској федерацији нешто је и нама познато. Познато је да совјетски устав сматра сваку од совјетских федеративних република потпуно слободном и препушта јој да по свом нахођењу остаје у саставу федерације или да иступи из ње. У ствари међународна дешава се другачије. Када се у Бурђијанској испољило сепаратистички покрет, Стаљин је послао целате који су направили чудовишну вивисекцију бурђијанског народа, без обзира на то што и сам Џугашвили припада том племену.

Штавише, Москва не дозвољава не само сепаратизам, већ и аутономизам. Умртство великог броја Украјинаца и смрт Гамарника били су одговор Москве на украјински аутономистички покрет.

Совјетска федерација је федерација ропства. Ипак енглези препоручују Европи ту федерацију. А Слободан Јовановић, избегавајући дефиниције, препоручује Србима енглеску тезу. Говор М. Спалајковића био је достојан одговор Србина том несрбину, том противречину који се зове Слободан Јовановић, а кога би требало да зовемо Рободан Јовановић.

Епидемија конференција

Највећи цинизам нове енглеске тезе испољава се у ставу Лондона према питању мореуза. После преко сто година помагања Турске да мореузи буду турски, енглези су почели одједном да разумеју совјетску аргументацију потребе за болшевичку државу слободног пролаза у Средоземно море. Док су у Лондону сасвим закопчани, или постају сасвим закопчани, кад се чује реч „мореузи“, у Америци се отворено пише о том питању следеће:

„Употреба саобраћајног пута који Дарданели значе за бродарство, дакле, излаза из Црног мора преко Средоземног мора за океане, разуме се, биће с правом ствар која се тиче једино Совјетске Уније.“

Врло једностранно, врло глупо и врло подло.

Они тамо, у Америци, немају појма о европским приликама, ни о нашем менталитету, ни о економији, чак ни о географији.

Онај фамозан Вендел Вилки постао је сада у САД највећи стручњак и ауторитет за сибир-

ска питања само зато што се приликом летења преко Сибира задржао 12 сати у Јакутску, ручао са тамошњим болшевичким сатрапом и посетио је неко путоује позориште. Такви „стручњаци“ хоће да нам матуре ново уређење Европе, фабриковано на конференцијама.

У Вашингтону појавила се права епидемија светских конференција. Нешто су увидели да не треба дирати у „штакљиве“ проблеме, као што су на пример будуће европске границе, решили су „да окрену пажњу јавности према другим областима. Намеравају конференцију о проблемима животних намирница, конференцију о избеглицама на Бермудским острвима, конференцију о лиферицима, конференцију о намирницама и лекова у земље које су запосели Британоамериканци, конференцију о питањима међународне трговине, конференцију о међународним плаћањима, конференцију о послератној валути, конференцију о подели силовина после рата.

Та саветовања треба да прикрију неслогу између јудопослушних нација. Треба да буду мањинственије бав привилегије слуге. Да би та конференција могла да дође до изражаја, билају се такве теме које су или безопасне (проблем валута), или бе-

Уписујте нов
4½% зајам
за јавне радове

значајне (проблем јеврејских избеглица на Бермудима). Али ове конференције значе прво бегство од стварне реалности рата. Проблем вођења рата не смеју да додирну, јер ту влада највећа неслога.

Њујорк Тајмс пустио је пробни балон, рекавши да је прекид операција на Истоку омогућио сада састанак између Черчила, Рузвелта и Стаљина. Москва на то није реагирала. Онда су били пуштени гласови да ће Рузвелт ићи код Черчила како би довршио Идинове разговоре у Вашингтону. Тај пројектовани пут за Лондон Рузвелт би могао искористити да сврати „у комшилук“, у Москву. Московски комшија није ни на то реагирало.

Стаљин и даље хоће да води рат независно од својих партнера, како би у случају победе могао потпуно независно да граби плен. Ове речи „у случају победе“ не изговарају више у Москви са истим убеђењем као што је било пре неколико месеци: зимска офанзива није успела, а у очекивању немачке офанзиве Совјети осећају извесну нервозу.

Температура опада

Совјети, као и њихови пријатељи, били су у грозници док је трајала Стаљинова офанзива. Сада температура опада, немају више победничког бунила, болесник постаје свестан реалности. Као један од симптома те реалности треба истаћи велике немуре у совјетском Азарбејџану. У земљама са другим режимима немири могу да буду и прилично безначајне појаве. Када пак избију немири у земљи такве тираније као што је болшевичка, онда је то знак озбиљне кризе духова и кризе владе.

Има немира и у другим земљама, које стоје под утицајем или

под влашћу блока Москва—Лондон—Вашингтон. Између осталог дошло је до заоштрења односа између становништва Кипра и британских власти. Најоштрије се поставља опет индијско питање. Последњи говор министра за Индију, Емерија доказује да је његова влада и он сам остају на путу конзервативне или боље речено реакционарне политике према Индусима.

Ганди прети да ће гладовати до смрти, намеравајући својим мучеништвом да створи такву ситуацију из које неће бити компромисног излаза: индуски народ мора да добије слободу за време рата, а не само обећања слободе „кој траје рат и горку презану по задршкетку рата.“

Индуско питање замршено је сада још и тиме што су Американци појачали своју демагогију према Индусима. У намери да потисну Британце са њихових индуских економских висова, јенки кокетирају са индуском јавношћу и Рузвелтов претставник Филип компромитује британског вице-краља препоруком да се Ганди одмах пусти на слободу.

Америчка интрига, британска Бела књига која је сада изишла, дебате у Доњем дому по индуском питању, напади једног дела британске штампе на лорда Емерија, ништа то није утицало на став индуских националиста, и зато је говорник индуског покрета независности изјавио: Индија неће добити слободу из руке Енглеза, па и не жели то — индуски народ извојеваче ту слободу и протераће Енглезе из своје земље.“

Америчке интриге у Индији немају још већег дејства, али у другој зони — у зони гангстерства према Француској — Американци су победили. Одмах после доласка Иди у Лондон, де Голу је било саопштено да мора одустати од састанка са Жи-роом. Као разлог је Ајзенхауер навео да је то одлагање проузроковано војном ситуацијом у Тунису. Измишљено је врло неспретно, јер се добија утисак да је састанак Жи-ро—де Гол био пројектован у нади да ће се тај политички акт подупирати са завршним војним актом, са коначном победом Ајзенхауерове војске у Тунису. Међутим, победа је мимоишла и зато нема разлика да се придећује политичка комедија са поновним измирењем два француска генерала.

У ствари узрок одлагања је још „убљи: француско „наследство“ добија Рузвелт, а не Черчил. Последњи говор маршала Петена сведочи да се Француска опоравља и поред тога што су је тако тешко унаказили њени бивши демократски пријатељи, а и поред тога што и сада покушавају да тргну француску јавност лажним идејама и још лажнијим надама. Депортацију Леона Блума и других личности, која је извршена као превентивна мера, а још више као доказ будности гаранта европског мира, треба сматрати као тежак ударац за британоамеричке планове. Али још је тежи ударац на нео маршал Петен који је подвукао значај националног режима и стваралачког рада за спас Француске.

Постоји франпантна сличност између говора маршала Француске и свих говора генерала Недића,

спасиоца Србије. Сличност долази отуда што устима та два државника говори част, мудрост и љубав према свом народу.

Европу ће спасти стваралачки рад. Не светске конференције, већ сарадња људи у оквиру правде и народних вођа у оквиру европске заједнице. Те везе и та конструктивност била је ових дана подвучена у Хелсинки, приликом 25-годишњице доласка немачког помоћног корпуса, који је онда спасао Финску од комунизма. Сада Немачка излази помаже Финску у њеној борби за опстанак.

Случај Шведске

Непријатељ је покушао да скрене пажњу јавности према северу Европе. Шведски комунисти дигли су ларму поводом тога што преко Шведске територије иду немачки војници из Норвешке на отсуство у своју отаџбину. Шведски министар претседник зауставио је ту кампању изјавом, у којој је подвукао да Шведска остаје неутрална и да пропуштање тих Немаца чини саставни део шведске политике неутралности.

Англоамериканци не би требало да праве од тог питања аферу. Они су пре неколико месеци натерали Ибн-Саудову Арабију да пристане на стварање на њеној територији америчких аеродрома, који служе за превоз америчких војника и ратног материјала.

Шведска је земља од 449.000 кв. километара са 6 милиона становника. Сауд-Арабија је земља од 1.100.000 кв. километара и са 5,5 милиона становника. Чим су Американци присилили ту неутралну арабљанску земљу да прилагоди своју неутралност америчким ратним потребама, Немци имају право да затраже од Шведске мање значајну услугу — да пропушта не ратне формације, већ само војнике на отсуство.

Британоамериканци не поштују неутралност других народа, али цинично хоће да баце кривицу на другог. Међутим, баш у случају са Шведском кривица лежи на британској страни: енглески авиони безброј пута носили су ратни материјал за Совјетску Унију, летећи преко Шведске. Вилхелмштресе изјављује: „Са немачке стране неутралност се признаје и захтева се само да то буде стварна и ефикасна неутралност, која се енергично брани против свих напада.“

МЕС.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Лунић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 мезанин, I степенште (Палата Извозне банке).

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“, Краљиче Наталије 100.

Тромесечна претплата 36 дин. шаље се преко „Пресе“, а д. Влајковића 18.

Упис 4½% зајма за јавне радове
врши се код Државне хипотекарне
банке и Поштанске штедионице.

СУДБИНА МАЛИХ

А кад га рязале,
раздијелише хаљине његове, бацивши коцке.

(Matfj XXVII, 35)

Наши лондонски емигранти нашли су се у мучној ситуацији, као и емигранти осталих малих држава средње Европе. Од свих њих се тражи ни више ни мање него да се сами унапред одрекну одлучивања о својој судбини. И непитајући их Англо-американци су одлучили да њихове земље и народе, у случају победе, предаду на милост и немилост Совјета.

Од принципа самоопредељивања народа није остало ништа. Главно је да се они, велики, разграниче у својим империјалистичким тежњама. Малима како Бог да! По Англо-американцима како Бог да и читавој Европи! Њима је главно да се дочепају њених извора сировина, њених колонија, како би се како тако обештетили за оно што им је Јапан отео.

Америка одавно прижељкује пропаст Европе, коју сматра престарелом и неспособном да даље води свет. У ствари, она је љубоморна на културне тековине европске, гоје су очигледан доказ европског културног стваралаштва и америчког културног сиромаштва, које сав сјај њене цивилизације не може да прикрије. Она би зато била врло задовољна ако би тог доказа некако нестало, макар и по цену да цела Европа утоне у комунистички хаос и рушење.

Америка подржава Совјете јер сматра да они засад немају таквих колонијалних пројеката који би се сукобљавали са њеним. Њој је чак изгледа пошло за руком да убеди Енглеску како је за њу боље да Совјетима препусти Европу, и тако их одвоји од њихових тежњи ка блиском Истоку и Индији. Отуда сад Енглеска оставља на цедилу све оне народе које је гурнула у рат из страха од немачког искрцавања на њена острва.

Ти су је народи, истина, спасли у време када она није била војнички спремна. Али ко ће још о томе да води рачуна! За Енглеску је главно да себи обезбеди колоније; без обзира на чији рачун. Ако већ мора да неке своје колоније уступи Американцима, онда бар да се домогне колонија малих народа европских!

Само, сви се они у својим рачунима могу преварити. Општеевропска угроженост све више буди код европских народа европску свест-свест о заједници њихових интереса. Из борбе, крви и страдања рађа се нова, подмлађена Европа, која ће, уједињена, бити у стању не само да одоли бољшевичкој најезди, већ и да одбрани свој положај у свету.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

Совјетски прсти у нашој народној пропасти

Већ у јесен 1939, одмах по избијању рата, отпочела је код нас кампања за наслој на Совјетски Савез. Тврдило се да су тобож једино Совјети у стању да балканским народима обезбеде мир и слободу. На основу тога тврђења захтевано је успостављање дипломатских односа са Совјетима и подвргавање наше земље њиховом утицају.

Међутим, ова просовјетска кампања, коју су углавном водили крајњи левичари, није у први мах имала нарочитог успеха. Наш политички свет, који је претежно стајао под утицајем западних демократија, био је разочаран пасивним ставом Совјета, у англо-француском оружаном сукобу са силама Осовине. Услед тога њега у то време није одушевљавала кампања за зближење са Совјетима, што је имало за последицу да се у нашој јавности није могло по томе питању створити једно одређено гледиште.

Али, извесно време касније, када је Енглеска поново отпочела да управља своје погледе ка Москви, ситуација се у томе погледу и код нас из основа мења. Наши демократски елементи преко ноћ постају ватрени поборници наслоја на Совјетски Савез. Ову нову совјетофилску оријентацију у нашој спољној политици прихватају и многи истакнути људи у вођствима готово свих наших политичких странака. Па и у самој влади та политика је имала своје моћне заступнике у англофилском кружку Будисављевић — Шутеј — Константиновић — Чубриловић, који је имао пресудан утицај на ток државних послова.

Тако је у нашој јавности и у нашим водећим политичким круговима створена струја за зближење са Совјетима. Пред њом су морали да уступку сви они који су трезвено гледали на ствари или хтели да и даље остану на линији Краља Александра, који је, као што је познато, у Совјетима гледао главног непријатеља своје земље.

Последица таквог просовјетскиг усталасаног јавног мњења било је успостављање дипломатских односа са Совјетским Савезом, а тиме и почетак нашег сурвавања у пропасти.

Успостављање дипломатских односа са Совјетима — извршено на дан 25 јуна 1940 — влада се трудила да прикаже као смишљен потез са једном новом фигуром на замршеној балканској шаховској табли. У ствари, то је био уступак англофилима, левичерима и заведеном јавном мњењу.

»Мали Крипс« на сцени

Избор кандидата за нашег претставника у Москви то најбоље потврђује. Уместо да се на тај положај постави искусан дипломата, који би одговорне носилоце наше државне политике лојално и објективно извештавао о совјетским стварностима, на тај положај је доведен др. Милан Гавриловић, изразити следбеник западних демократија, који је уз то био и шеф једне полубољшевизираних политичке странке.

Одмах по својој доласку у Москву, др. Гавриловић се потпуно ставља у службу енглеском амбасадору Стафорду Крипсу. Овај енглески дипломата — политичар у то време увелико ради на образовању нове коалиције против Немачке, којој су поред Совјетског Савеза имале да приступе Турска и Југославија.

Улога др. Гавриловића у остварењу овог енглеског плана није још довољно расветљена, као ни још мрачнија улога његовог приватног помоћника ражалованог потпуковника Божица Симића, који је стајао у блиским везама са водећим личностима црвене војске. Међутим, делатност југословенског посланика у Москви није остала незапажена. Тиме што су га у дипломатским круговима црвене метрополе назвали »мали Крипс« доволно је јасно обележен правац његових настојања.

Међутим, др. Гавриловић се добро чувао да с овом својом делатношћу упозна одговорне управљаче своје земље, јер је знао да се они са њом не би сложили. Зато је стрпљиво чекао свој час.

У међувремену он се трудио да југословенску владу одврати од приближавања силама Осовине, тврдећи да такав став Београда не би био добро примљен у Москви, која тобож жели да се балканске државе не опредељују за ратујуће стране, него да остану неутралне, како би олакшале напору Совјета на одржању мира у Југоисточној Европи.

Слично држење препоручивао је југословенској влади и совјетски посланик Виктор Андрејевич Плотњиков, који је по свом доласку у Београд развио веома живу делатност у нашим политичким круговима. Од његовог доласка у нашу земљу настаје читав преокрет у совјетској пропаганди код нас.

Многобројни агенти совјетског посланства труде се да Совјетски Савез прикажу у онаквом светлу у каквом би га желела видети наша заведена јавност. Нема више ни речи о »пролетерском рају« или о »светској револуцији«. Нашој јавности се говори о »националној, демократској и братској држави Совјетак«, која радо узима на себе улогу заштитнице малих народа. У томе погледу вешто удешени совјетски филмови имају неочекиван успех код нашег лаковерног света.

Све то има за циљ уклањање последњих сумња у истинитост Москве, обарање последњих обзира код оних који се још устежу да отпочну с њаволом тикве садити. Међутим, иза ове совјетске обмане, подземни рад на комунизирању нашег друштва не престаје. Напротив, од успостављања дипломатских односа са Москвом, он узима претеће размере.

Али, ни посланик др. Гавриловић, ни његов совјетски колега у Београду Плотњиков, као ни ан-

Написао

Ђорђе Перић
шеф Државне пропаганде

лоамерички ратни хушкачи и њихови многбројни ортаци по нашој земљи, нису могли зауставити правилну еволуцију наше званичне спољне политике.

Споразум са силама Осовине, чија је надмоћност у Европи постајала све већом, био је једини излаз за нас, ако смо хтели да сачувамо мир и наше народне тековине. Наши одговорни управљачи су напослетку, после извесног колебања, тај излаз и прихватили, јер су се уверили да би нас свако друго решење одвело право у пропаст.

Наша одлука да пријемо силама Осовине изазвала је Совјете да се отвореније умешају у наше послове у намери да нас одврате од спасоносног пута којим смо били пошли. На неколико дана пре нашег приступања Тројном пакту, др. Гавриловић је у једној опширној депеши, а на основу разговора са совјетским меродавним личностима, саветовао влади да не приступа Пакту, већ да још извесно време остане у стању ишчекивања. Истовремено је јављао да совјетски званични кругови нуде преко Божица Симића савез и војну помоћ у случају да наша безбедност дође у питање.

Интриге једног пустолова

Управљачи наше државе били су веома изненађени овом совјетском понудом, као и начином на који је она учињена. Због тога су тражена подробнија обавештења од нашег московског посланика, па је у вези с тим и Божин Симић позван у Београд, где је стигао уочи нашег приступања Тројном пакту. Испоставило се на крају да су тај сензационални предлог о совјетско-југословенском савезу учинили Божину Симићу претставници црвене војске, али да коначна одлука по тој ствари још није пала, јер се у Кремљу претходно жели сазнати мишљење меродавних у Београду.

Божин Симић је у вези са тим тражио пријем код Кнеза Намесника. Кнез је одлучно одбио да прими овога пустолова, чија бурна каријера почиње још од солунског процеса, из 1917, којом приликом је био осуђен на робију за дело завере против живота тадањег престолонаследника Александра. Кнезу, који је био добро упућен у европске стварности, маневар Совјета био је и сувише провидан да би га могао узети у разматрање.

Тадашња наша влада прешла је преко ове совјетске понуде, сматрајући је неприхватљивом било у коме виду. Она је наставила преговоре са Немачком, што је до-

вело до државног чина од 25 марта.

Међутим, наше владајуће кругове очекивало је још једно изненађење. На министарској седници од 20 марта, на којој је било проучено питање нашег приступања Тројном пакту, министар др. Чубриловић, упадајући у реч својим колегама, тврдио је да га је др. Гавриловић известио о томе да су нам Совјети понудили војни савез, па да је према томе, по његовом мишљењу, наше опредељивање за Осовину нецелесходно. Министар спољних послова Цинцар-Марковић поставио је ствари на своје место изјавивши да Совјети нису редовним путем учинили такав предлог, али да је са њихове стране сличан предлог и званично учињен он не би могао бити прихваћен, пошто је наша спољна политика коначно упућена једним одређеним правцем.

Министар др. Чубриловић, својим открићем на поменутој министарској седници и нехотице је открио тајне везе које су већ биле изаткане између Лондона и Москве, јер је он, као што је познато, био у тесном додиру са Енглезима за чији је рачун ушао у заверу противу мира своје земље и био један од главних организатора мартовског државног удара.

Разговори у Перловки

Међутим, судбина наше државе одлучивала се тих дана у вили британског амбасадора у Перловки, код Москве. Захваљујући открићима америчког новинара Ерика Есторика, знамо да су енглески амбасадор Крипс, помоћник комесара за спољне послове Вишински и др. Гавриловић водили у Перловки разговоре о начину на који ће Југославија бити увучена у оружани сукоб са силама Осовине, наравно пошто су од др. Гавриловића били претходно обавештени да ће се једна група официра на челу са генералом Симовићем одупрети владиној мирољубивој политици и заузети непријатељски став према Немачкој.

Већ у првим разговорима између Крипса, Вишинског и др. Гавриловића било је претресано питање помоћи коју би Совјети имали да пруже Југославији и завереницима. Кремљ је у начелу обећавао помоћ, али је оклевао да се јавно испољи, не желећи да прерано открије своју улогу паликуће.

Совјети су, као што је познато, били преко својих људи од којих је Божин Симић свакако био један од главних, непосредно умешани у организовање београдског државног удара, али су се добро чували да открију трагове ове своје подземне работе.

(Наставак на четвртој страни)

Мир и ред значе живот
а неред смрт Србије.
Запамтите то!

МОСКВА НУДИ „САВЕЗ“

(Наставак са треће стране)

Када су 27 марта завереници оборили легалну југословенску владу и узели власт у своје руке, Драгољуб је хитно позвао др. Гавриловића да му честита на редосном догађају. Али, претставник Коминдела избегавао је и овога пута да ма шта одређење каже о начину помоћи коју ће Совјети указати новој београдској влади, под изговором да од Стаљина још нису добијена потребна овлашћења по тој ствари.

Међутим, време је пролазило. У Београду се нагло стишавала вештачки изазвана ратна психоза. Јавност је долазила к себи и почињала да увиђа да ће 27 март донети велику несрећу. Чак и у превратничкој влади расла су мирољубива расположења.

Разговори министра спољних послова др. Нинчића са италијанским послаником Мамелијем давали су наде да ће ратне страхоте бити уштеђене нашој земљи. У вези с тим, чак и у непосредној околини генерала Симоновића чули су се гласови да би пакт требало прихватити, а државни удар претставити као нашу унутрашњу ствар.

А то је баш оно што генерал Симоновић и његови помагачи нису хтели. Они су страховали од таквог обрта ствари, који би покварио њихове даље планове. Таква оброта, наравно, нису желели ни њихови наредбодавци у Лондону, Москви и Вашингтону.

Али, ако је завереницима било успело да олако приграбе власт у земљи, са изазивањем рата против једног суседа са којим се до тог тренутака живело у миру и пријатељству ишло је много теже. Земља није хтела рат, јер није хтела самоубиство. Отуда су се за заверенике из дана у дан множиле тешкоће.

Тих тешкоћа је генерала Симоновића и његове помагаче ослободила Москва. Пет дана само после државног удара, 1 априла, совјетски отправник послова у Београду Лебеђев предлаже Симоновићевој влади текст уговора о одбранбеном савезу, који би имао бити хитно закључен између Совјета и Југославије. Тим уговором Совјетски Савез великодушно пружа Југославији војну помоћ у случају да она буде ма са које стране угрожена. Симоновић је био одушевљен. Он без оклевања упознаје чланове своје владе са предложеним уговором, и већ сутрадан шаље двојицу својих људи, генералштабне пуковнике Драгутина Савића и Станка Живковића, у Москву, ради потписа уговора.

Дејство ове совјетске понуде није изостало. Завереници су били охрабрени, у влади је поново задобила превагу непомирљива струја, а они који су трезвеније гледали на ствари били су успавани у својим зебњама за судбину земље. Последица тога била је, да се коначно одустало од признања Пакта и од посредништва за мирољубиво решење спољно-политичких тешкоћа.

А то је Москва и хтела. Ишло јој је у рачун да се запали Балкан, како би она могла неометано, бар још извесно време, ош-

трити нож којим је намеравала да удари Европу у леђа.

Што смо ми Срби имали краве да платимо рачун те паклене игре московских властодржаца, то се њих слабо тицало.

Превара

Када су тако интервенцијом Москва ствари узеле свој кобан обрт, и када више није било ни трунке наде да ће се између наше земље и осовинских сила наћи неко мирно решење, Совјети су још једном покушали да мекер и привидно отклоне од себе одговорност за ново проширење рата. Совјетски комесар за спољне послове Молотов прима 4 априла др. Гавриловића да му саопшти како је напрт уговора о савезу и војној помоћи, предложен преко Београдског отправника послова Лебеђева, недовољно проучен да би се могао брзо остварити. Др. Гавриловић види да је преварен, али нема куд. Он моли совјетског комесара Молотова да се са београдском владом закључи што год било какав уговор, да не би он и генерал Симоновић били потпуно демантовани. Молотов се, међутим, устеже да да ма какво обећање.

Тек на личну интервенцију енглеског амбасадора Кингса у Кремљу Совјети пристају на пакт о пријатељству и ненападању, али у сасвим безазленој форми. Тај пакт је између Совјетског Савеза и Југославије стварно и потписан 5 априла касно увече.

Али, већ сутрадан, он је био лишен сваке вредности, пошто су немачке трупе већ надирале долинама Мораве и Вардара ка Јеђејском Мору.

Совјети су покушали да се и овог уговора одрекну. Пошто су видели како је брзо савладана Југославија и Енглези избачени са Балкана, они су одмах по паду Београда саопштили др. Гавриловићу да му је ускраћено даље пребивање у црвеној метрополи у својству југословенског посланика, пошто је »Југославија престала да постоји«.

Совјети су овим поступком хтели да забашуре своје мешање у балканске ствари и да Осовину убеди у своје мирољубиве намере. Међутим, то им није пошло за руком. 22 јуна 1941 отпочео је велики обрачун Европе са Совјетима, а тиме и коначно отклањање њиховог утицаја са Балкана и из Европе.

Најновији догађаји јасно откривају колико је било искрено залагање Совјета за нас. Москва више не крије освајачке намере у погледу наше земље, као и читавог Балкана. О томе су се вальда уверили и они наши несрећници у Лондону, који су нас својом плитком памећу довели до ове наше велике народне несреће.

Амерички ратни циљеви

Када је недавно шеф америчког генералштаба, генерал Маршал, са оловком у руци пред новинарима оцртавао на географској карти сва упоришта, на свима деловима света која су запоселе Сједињене Америчке Државе, он је вероватно тиме хтео да изрази само једну стратегијску концепцију.

Иначе што се тиче овог гарнизона америчких трупа, у мањим или већим контингентима, оно није инспирисано од генерала Маршала, већ од самог председника Сједињених Америчких Држава, Рузвелта.

По Рузвелтовом схватању у овом великом сукобу, не би се постигао циљ једном војничком победом, како то замишља амерички шеф генералштаба. Он је узетео у рат, кога је сам изазвао, у намери да искористи слабљење, ако не и уништење Британске Империје, како би на тај начин дошао до политичке превласти у свету.

То је био циљ и прошлог светског рата. Сједињене Америчке Државе имале су 1914 године, слабију ратну морнарицу од Енглеске, и стога нису били у стању да већ тада завладају светом. Светски рат послужио им је само, да надокнаде овај мањак у поморској надмоћности и да стану у исти ред са Енглеском.

Вашингтонски поморски спора

зум успоставио је однос између трију поморских сила, у сразмери 5 : 5 : 3, што је значило једнакост у поморском наоружању између Сједињених Америчких Држава и Велике Британије.

Овај рат требао је да буде корак даље у том смислу, требало је Енглеску претећи, и избити на чело као најјача поморска сила на свету. Али се уместо у овој великој игри — Јапана.

Јапанске победе на морима, уништење 12 од укупно 18 америчких бојних бродова, довеле су у питање не само спровођење овог плана, већ и смртну опасност за Сједињене Америчке Државе, и поред обимног програма у изградњи нових бродова.

У толико је значајнија идеја водња Беле Куће о стварању упоришта око целе земљине лопте, као њене друге компоненте у спровођењу плана о америчкој светској поморској сили. Без спровођења политике поморских база, ни најјача флота не би могла у стању, да оствари ову светско-политичку хегемонију.

Та политика, међутим, повлачи за собом цео низ проблема, и претставља много више, него што је шеф америчког генералштаба хтео оловком да прикаже. Она иде за тим да обухвати цео земљину лопту, изузев Европе и уже Велике Британије.

Начела за којим се поводи америчка светска хегемонија двострука су:

да уздрмају и ставе у питање и сам опстанак Британске Империје у свету, и да створе нове водеће линије на земљиној лопти по вољи Беле Куће, које ће бити координанте будућег уређења света.

Оне воде правцем поред Европе право Совјетској Унији и Чунгиншкој Кини, не узимајући у обзир Енглеза. Стаљин и Чанг Кај Шек изгледају Рузвелту као богодани саучесници у његовим реакционарним плановима и пожељни сарадници у његовој пакленој игри, за које мисли да га неће спутавати.

Свакоме је јасно шта то значи за Европу. „Вашингтон Стар“ из пера Константина Брауна отворено каже да су и конзервативни Американци сагласни у томе, да се Европа препусти Совјетима, и да се Стаљину анексијом Румуније, Бугарске, и бивше Југославије обезбеди власт на Црном Мору, излаз на Средоземно Море, са слободним рукама у Ирану и Персијском Заливу.

То би у свему одговарало двоструком циљу Вашингтона:

да надирanjem Совјета ка Блиском Истоку, на чему су радили поред садашњих властодржаца у Кремљу и сви руски цареви од Петра Великог до Николе Другог, пресече животињи живац Британској Империји, који је истовремено и пут за Индију,

да препуштањем Европе болшевицима дође до мира и да се отараси свих европских проблема, на који би начин истовремено задовољно и све Стаљинове жеље.

На револуционарне планове Треће интернационале у свету, у Америци се уопште не помишља.

Што се тиче нас Европљана, ми смо и без Браунових излагања начисто са болшевичком опаснишћу, која разара државе, уништава народе и њихове културе.

И последњи илузиониста — занесењак на нашем континенту увидеће, да ништа није погрешније, него веровати да Сједињене Америчке Државе неће дозволити ширење Стаљинове власти у Европи. Напротив, истина је да ће то Рузвелт не само дозволити, већ да то и сам жели. Тиме је Америка пошла старим правцем америчко-руске сарадње, која је била актуелна кроз цело прошло столеће.

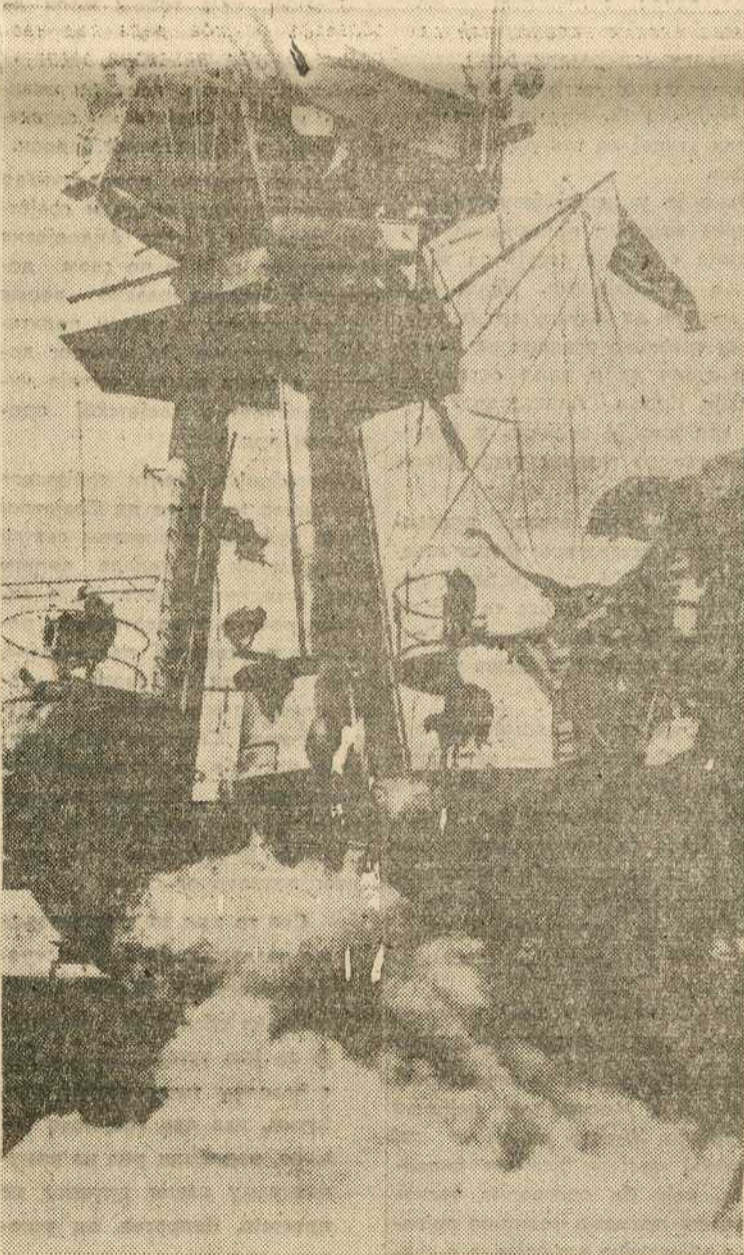
Спас наших европских земаља, наше културе, породице и личног опстанка, зависи искључиво од нас самих и од оштрог европског мача.

За нас се неће борити ниједан туђинац. Ми се морамо борити сами за наш опстанак, а у духу прокламације Воће Рајха:

До победе над болшевизмом и његовим савезницима, па ма где они били, у Вашингтону, у Лондону, или негде другде у свету.

Курт Рајх

КРАЈ АМЕРИЧКОГ НОСАЧА АВИОНА »ХОРНЕТ«

Јапански пилот сручио се заједно са авионом на амерички носач авиона »Хорнет«. Делови авиона експлодирани су у непосредној близини командног моста, и разорила га. Јуначка смрт овог беспримерног хероја није била узалуд. Најмодернији носач авиона САД толико је оштећен, да је морао бити потопљен од сопствене посаде.

РЕЧ МАРШАЛА ПЕТЕНА

Проговорио је опет велики старац Филип Петен; проговорио је из дубине душе нације која је у тешким часовима у негдашњем верденском јунаку јашла правога оца. Те речи одјекнуле су снажно и убедљиво јер у њима трепери сва нада, сва воља, сва решеност за самоодржање једне велике нације. На нас су речи седог државног поглавара који је био велики кад је предводио свој народ у часовима победе, а још већи кад је остао да дели добро и зло са њим, из више но једног разлога морале нарочито убедљиво да делују. Не само због нашег дубоког поштовања према трагичном јунаку Петену, него и због саме чињенице да између положаја Француске и ситуације наше земље у данашње доба постоје многе сличности. Али можда највећу сличност треба тражити у томе што су оба народа у својој несрећи имала срећу да нађу по једног великог ратног јунака, јунака у најлепшем смислу те речи, који ће уз највећи самопрегор стати на чело свога народа, решен да га изведе на пут здраве будућности, или да са њим пропадне, као заповедник брода који се у суђеном часу не миче са командног моста.

Да, има много сличности у улози и жртви Филипа Петена и Милана Недића, много истоветног у њиховим циљевима и тежњама, као и у самим разлозима којима они својим народима тумаче те циљеве и тежње. Срце правих јунака и народних људи говори увек једним истим језиком, без обзира да ли се служе француским, српским или каквим било речима.

„Ако вам данашњица изгледа тешка, ви озбиљно грешите ако за то чините одговорном владу. Одговорни су за тешка времена која су наступила, изазивачи рата и виновници пораза. Ви их знате; знате који су: Тесно везани за узроке нашег слома, ти људи су побегли од његових последица. Док сам ја остао са вама, они су емигрирали. У сталном међусобном супарништву око разних старејинских положаја, они својом пропагандом проповедају успоставу бившег поретка који је земљу бацно у несрећу“.

Зар горње речи маршала Петена не изгледају као одјек констатација које је толико пута чинио у својим знаменитим говорима генерал Недић? Зар се ове речи, намењене Французима, не могу применити и на нас Србе?

Као што генерал Недић говори о новим путевима, путевима здраве народне политике, политике јачања породице, јачања вере, јачања народноне свести и подизања сељака и села, као о путевима који једино могу да обезбеде будућност Србије и њеног народа, маршал Петен вели:

„Ако се мир који они лоши Французи у иностранству очекују, заснива на старим политичким, привредним и социјалним навикама предатног доба, Француска никад неће поново ускрнути“.

Говорећи сутрадан по све зверског, дивљачког напада на па-

риско становништво (напад на препуно тркалиште и на квартове за становање, који је у Лондону цинички проглашен „нападом на фабрике Рено“ и који је 48 сати доцније имао злочиначку репризу у виду покоља школске деце у Анверсу), маршал је изговорио громке речи осуде које нас потсећају на импозантну Недићеву видовданску оптужбу против оних у Лондону, који су се овим злочиначким насртајима показали потпуно равни својим болшевичким „савезницима“. При помисли на све то, вели маршал, свак ће још боље разумети људе који у овим тешким данима остадоше уз свој народ:

„Ако би триумфовало комунистичко варварство, оно би донело пропаст нашој цивилизацији и за навек учинило крај нашој државној независности. Наша земља може поново да се уздигне само уз сарадњу свих духовних снага које су у њој никле. Спас Француске неће доћи споља, већ лежи у рукама самих Француза“.

РАДОМ ЈЕДИНО МОЖЕМО ПОПРАВИТИ НАШ ПОЛОЖАЈ

Чињеница да је на само неколико месеци по окупацији, донета Уредба по општој обавезној служби рада, недвосмислено показује признање наше управе, да се наша нова стварност има схватити онаквом каква јесте: без икаквих романтичних очекивања, епских надања, или пак без трагичног резигнирања.

Априлска катастрофа нам је растурила и све опсене и разбиле све илузије о неком нашем назови богатству и величини.

Тој истини требало је погледати у очи и законским путем позвати цео народ, на поправљање не само грешака својих управљача, него и његових сопствених. Другим речима, не само обновити оно што је ратом порушено, већ и изградити ново, све оно на чему почивају темељи нашег привредног бића.

Природна блага остала су нам неискоришћена, саобраћајне везе између произвођачких извора, прерађивачких средишта и потрошачких маса нису такорећи ни постојале. Природа је у нас најмање била савладана. Према тме, одатле је требало почети, најпре због самог себе.

Зато, ако смо један рат изгубили на мачу, своју међународну рехабилитацију можемо једино стећи радом.

Али, поред тих субјективних, чисто наших националних разлога за мобилизацијом српског рада, у међувремену појавио се и други, — опште-европски разлог. Европској цивилизацији и њеном будућем развоју испречио се болшевизам. Њему се требало не само супротставити, него га и уништити.

На ту заједничку опасност треба заједнички реагирати. Тако је почела борба европског континента против болшевизма. У тој судбоносној борби свако је ангажовао што је најбоље имао. Неки народи дали су своју крв и мач. Срби дају свој рад. Али не рад овога или онога, већ колективни, национални рад свих физички способних појединаца.

Обнова Србије -
путем задругарства

Српски народ, настањен на овом осетљивом месту на Балкану, морао је проћи кроз многе борбе и тешка искушења, док је основао своју државу и изградио своју националну егзистенцију. Овај део европског континента због свог положаја на међама Истока и Запада био је од увек поприште великих историских збивања, још и пре доласка српског народа у ове крајеве.

Многи народи долазили су и одлазили са овога места, јер ни су успели да створе услове за опстајак и развој. Међутим, српски народ по цену великих напора и жртава успео је да на овоме покретљивом тлу изгради своју државу и заснује свој национални живот.

Али он није могао да избегне разне утицаје са стране и због тога је много страдао и био изложен тешким искушењима.

Од готовости на ту жртву и њену величину, зависиће и обим нашег учешћа у овој борби. Од размера тог учешћа у борби зависиће и наш део у добити: наше право на национални и државни живот.

Из овога се види да општа обавезна служба рада код нас није производ никаквих авантура, гњева, освете или каприса, већ само једино последица наше и европске стварности. А ми смо у Европи, и желимо у њој остати. Самим тим делимо и њену судбину, која ће бити пуна националне части и европског достојанства...

Сада од наших обвезника зависи са колико ће преданости, воље, свежине, трезвености, мудрости и најчистијег самоодрицања и самосавлађивања и дисциплине прионути на овај рад, који је стваралачки а који ће користити у првом реду нашем народу.

На омладини је да покаже, као и на старијим обвезницима, да је свесна да се у овим тренуцима одлучује судбина њене земље, и да схвати неопходност обнове и духовног препорода.

Служби рада у Србији треба приступити без самољубља, уклањајући лењост, себичност и површност. На овом раду треба показати смисао за стварност, за трезвено посматрање и правилно расуђивање прилика у којима данас живимо. Једном речи, треба се прилагодити новом духу времена и показати се достојним синовима једног честитог, вредног и конструктивног народа.

Тим страним утицајима нарочито су били изложени водећи слојеви и међу њима завада и неслога биле су честе појаве, које су наносиле највеће штете српској заједници. И народ је у својим песмама осудио великаше, који су својим размирицама уништавали народне тековине, траћили народну крв и зној, док су људи из народа као Карађорђе и Кнез Милош обнављали и подизали, оно што су други упропашћавали.

Тако и у данашњем циновском сукобу српски народ је доживео највећу катастрофу опет кривицом својих великаша, који су или под туђим утицајем или у туђинској служби. Тако је дошло до 27 марта 1941 године, тако је дошло до пропасти велике државне творевине, створене на крви и костима српског народа.

Дорађаји, који су настали после 27 марта претстављају за српски народ најтежу катастрофу, коју је икада доживео у току своје тешке и променљиве историске судбине. Држава, војска, привреда, културни и просветни живот, све је то одједном било разорено и уништено. Али у овој тешкој несрећи остало је чврсто и поуздано српско задругарство.

У моменту када су друге привредне гране и целокупни национални и културни живот такорећи преко ноћи упали у хаос и дезорганизацију, задругарство је остало отпорно, живаво, снажно и конструктивно. Оно је изненадило не само своје противнике већ и саме пријатеље, који нису предвиђали његову тако велику виталност и конструктивност.

Задругарство је у овој великој народној несрећи почело да игра улогу од историског значаја. Оно све више постаје општа народна заједница, оваплоћење српског народног духа и у њега упиру очи широки народни слојеви. У овим тешким и судбоносним данима народ све више осећа и увиђа да у задругарству и преко задругарства може себи најбоље да обезбеди бољу и срећнију будућност.

Задругарство је данас највећа српска народна и привредна тековина, која треба да одигра још већу улогу у будућем животу српског народа приликом изграђивања новог поретка, правичнијег и напреднијег. Благодарени својим начелима задругарство врши одабирање онога што је најбоље у народу,

оспособљује га да своје послове узме у своје руке, а тиме уједно подиже морални и културни ниво широких народних слојева.

Зато само кроз задругарство, засновано на његовим освештаним начелима, српски народ ће успети да се одржи национално, да ојача материјално и да се подигне културно.

Сретна је околност што претседник данашње Српске владе, генерал М. Недић има схватања и разумевања за задругарство као ретко који државник. Дете села, он је још од малена увидео и осетио тежобу живота сељачког народа и видео пут, који може да му обезбеди бољу будућност. По своје позиву, као дугогодишњи војник и ратних, он је вазда остао у контакту са народом, за сељаштво. И када је у најтежем времену по српски народ прихватио чврстом руком крмило српског народа, његова схватања, његова љубав према српском сељачком народу и према задругарству, као чистог народној творевини, дошли су до пуног изражаја.

Поред својих великих и тешких брига да спасе оно што се још може спасти, он користи сваку прилику да манифестује своју љубав за задругарство и да народ упуту на пут задругарства. И зато они који су га познавали и који су пратили његов живот нису се изненадили, кад је он истакао парола: „Обнова Србије, путем задругарства“. Зато ће српски народ, а нарочито земљорадничко задругарство остати генералу Недићу вечно захвални. Као претседник највеће организације земљорадничког задругарства сматрам за своју дужност да то истакнем и да лично изразим своју благодарност, уверен да ће он створити услове да оно до краја испуни своју препородилачку мисију.

Радивоје М. Николић,
Претседник Савеза Српских земљорадничких задруга

ПАЖЊА
ПРЕТПЛАТНИЦИМА

Претплату за лист «СРПСКИ НАРОД» треба слати само администрацији листа — Теразије бр. 5 Београд или «ПРЕСИ» — Влајковићева ул. бр. 8 — Београд.

Нико други није овлашћен за пријем претплате.

Мир и ред значе живот
а неред смрт Србије.
Запамтите то!

Срби и Српкиње на раду за Србију и за Европу

Нове групе обвезника радне службе одлазе на рад. После првих годишта која су отишла у Бор, кренуле су нове групе из Београда за Костолац и за саму околину Београда.

Значај рада и искоришћавања највећег и најзначајнијег нашег рудника у Бору већ је изнет, а исто тако и смештај радника. Сами обвезници врло су правилно схватили своју нову дужност, која је у ствари прилог обнови и благоулашту Србије. Поред тога уређај и смештај обвезника у разним радним логорима у Бору, као и систем рада и исхране, сасвим су задовољили обвезнике. Четири месеца које ће проћи на радовима, одујужујући на тај начин свој дуг Домовини и Европи, неће претстављати никакво злопаћење, већ здрав рад на ваздуху и сунцу, на површини земље, уз повољне услове хигијене и исхране.

У Костоцу изводиће се исто тако врло значајни радови за садашњост и будућност наше привреде. Исто као у Бору предузете су све мере да би боравак радника био у сваком погледу олакшан. За њихов смештај подигнуте су дрвене бараке, које хигијенски потпуно одговарају. Исхрана је обезбеђена, а веза са породицама функционише редовно. Обвезници ће радити искључиво на површинским радовима.

Последња група биће упућена на површинске радове у самој околини Београда.

Новим позивом позвани су на преглед обвезници укључиво до годишта 1908. С обзиром на свест коју су показала досадашња годишта, нема сумње да ће и овај позив наићи на пуно разумевање и одзив.

У погледу радне обавезе, која је недавно Уредбом протегнута и на жене, изјавом, коју је дао тим поводом председник Београдске општине министар Драг. Јовановић, она је добила тумачење, које је најбољи одговор на злонамерна подметања.

Уредба је предвидела само оно што данашње време налаже сваком свесном Европљанину, у борби за опстанак и спас свих европских народа. Ако би државе захтевале, ако би заиста запретила опасност да се услед најезде мрачних сила спасе оно што је европска култура и цивилизација вековима изграђивала, тада је несумњиво да сваки појединац, без обзира на пол и на све остало, мора дати свој највећи прилог да се та опасност отклони и мрачне силе сатру.

Уредба о томе је само форма, а њена садржина мора постојати у свести сваког појединог грађанина Европе, без обзира којој нацији припада.

Међутим, за сада је та крајња опасност и потреба последњег

напора још далеко. Снажни белим бораца на Истоку, у коме учествују војним и добровољачким формацијама готово сви народи Европе, не само да одолева дивљој најезди, већ је својим прсима потискује све више и више. У толико је становништво Европе све безбедније и сигурније на својим огњиштима.

Због тога, како је изјавио министар Драг. Јовановић, на основу овлашћења са надлежног немачког места, Уредба о обавезном раду у Рајху, у односу на жене из Србије, неће се примењивати.

„Српске мајке, жене, кћери и сестре неће бити позиване на обавезан рад у Рајх, нити ван територије Србије. Оне ће остати овде, код својих, у својим домовима, да својим радом замене своје мужеве, очеве, синове и браћу.

Уосталом, не треба губити из вида да је велики број Српкиња већ отишао добровољно на рад у Немачку, где су радни услови, како у погледу материјалне награде, тако и у погледу свих осталих потреба и живота веома добри. Оне су задовољне својим радом и начином живота у новој средини, где им је све обезбеђено исто као и њиховим другарицама из Немачке, тако да се и на послу и у свакодневном животу осећају потпуно равноправне. И остале Српкиње, које би отишле на рад у Немачку, имале би исто такве услове.

Но, мада ће за сада Српкиње бити ослобођене од обавезе рада у Рајху, оне ипак морају свима осталим својим поступцима, радом на дому и схватањем прилика, да припомогну општој ствари и општој борби за опстанак свога народа и Европе. Министар Драг. Јовановић је то најпотпуније истакао својим речима:

„Нека српске жене и кћери буду вредне и радне, нека буду добре мајке, добре жене и добре сестре, једном речи добре домаћице, и тиме ће дати свој највећи прилог новој Србији, европској и друштвеној заједници.“

То је оно што од сваке свесне и родољубиве Српкиње очекују њен дом, њена домовина и европска заједница, то је оно што очекују њихови мужеве, њихова деца и будућа поколења обновљене и препорођене Мајке Србије.

Огласе са ускршњи број прима администрација листа „СРПСКИ НАРОД“ — Теразије бр. 5 само до 14 априла т. г.

Културно подизање српског радништва

У Фабрици шећера на Чукарници извршено је свечано отварање дома „Србозар“.

Директор фабрике Ђурђић отворио је свечаност, захвалио присутнима што су дошли у тако лепом броју и потом претставио све присутне претставнике Српске заједнице рада. После тога у краћем говору изложио је корисне циљеве Српске заједнице рада.

Одмах затим добио је реч челик Београдске жупе Српске заједнице рада Светолик Филиповић. Он је поздравео присутне у име целокупног радништва града Београда и честитао отварање овога дома. „Наша је дужност — нагласио је Филиповић — да радницима и намештеницима пружимо разоноде у овоме дому. Српска заједница рада отвара у Фабрици шећера на Чукарници Дом „Србозар“ где ће моћи да се читају разне књиге, брошуре и новине и да се одржавају састанци, на којима ће се држати научна и стручна предавања“.

Старање генерала Недића за радништво

Одмах после тога узео је реч заменик старешине Ср г. Зарија Псповић. Пажљиво саслушав и поздрављен одобравањем г. Поповић је рекао:

Другови и другарице, пре свега сматрам за своју дужност да вам испоручим најверодостојније, најтоплије, братске, српске поздраве нашег народног спасоца генерала Недића. (Одобравање и усклици: Живео!).

Он се увек и сваком приликом интересује за раднике, очински се стара како да вам што боље помогне. Захвални смо предузећу и господи из управе што су били љубазни па су омогућили да се отвори овај Дом који ће корисно послужити за одржавање предавања, и за провођење слободног времена у њему.

Никада раније није било оваквих домова. Раније су постојале радничке организације и Коморе, али су оне биле завађене између себе почевши од Урса, Југораса итд., трошиле су своје снаге на узајамну борбу. О каквој социјалној заштити, о старању о радницима, о спортском развоју, о снабдевању и исхрани, о социјалном васпитању радника и њихових породица, није било ни речи. Држава се није старала ништа, о васпитању радника и радник и његова деца били су препуштени сами себи. Радник је био једино упућен да после рада крене у кафану, а његова деца на пољану. Та напак социјална заштита довела је до тешког стања међу Србима тако да смо ми тек сада увидели колико је то било негативно и штетно не само по нас појединце, него и по цео српски народ. И није чудо што се онда наше друштво распадало и срушило од трулежи.

Како да се обновимо

У демократији и либерализму нико није питао како да се помогну ваша деца, како да они постану добри радници, стручне занатлије. Нико се није старао да се оснивају стручне школе.

Појединци школовани људи су се само старали да се оснивају тзв. класичне школе, гимназије. Зато најалост ми у Србији немамо ни занатлиског, ни индустриског, ни рударског подмлатка.

Било је све запостављено. Нико се није озбиљно старао да организује, повеже целокупан живот и да обухвати све. Биле су огромне празнине, велико лутање. То нас је довело до сазнања да смо сви ишли рђавим путем. Наведени разним фразама, кићеним речима којеквалних партиских коловођа вечито смо се надмудривали, а нико није се старао да види шта треба да радимо. Данас када се говори о обнови видимо од колике је то важности, а нико није хтео сам себе да обнови.

Како ћемо да се обновимо?

То показује Српска заједница рада. Нису нам потребни туђи узори. Ми хоћемо само оно што је својствено српском народу. Због тога Српска заједница рада не црпи снагу из страних примера, већ црпи снагу из дубине извора старе породичне српске заједничности и свих оних облика који су наше прадедове одржавали у слози, љубави и заједничком раду, што се све најбоље огледало у старој породичној српској задрузи.

Наша учена господа која су долазила из иностранства говорили су: „хајде да примимо оно што смо научили на страни“. Тако смо ми рушили све и примали стране установе. У српској задрузи није био познат писани закон него је постојао само један морал, ауторитет старешине. Довољно је било да се старешина само намршти па да зашрвени ко је кривац. У њој се знало колико ко има права а колико дужности. Сви су радили по својој савести онај посао који им је поверио старешина породице. У томе старом, породичном животу формиран је један морал, који је суштина филозофије о животу и раду у старој српској задружности.

На темељима старе српске културе

Сада, после ових великих народних потреса, ми увиђамо да смо грешили. Ми смо све оно што је најлепше у српском народу одбацили. На развалинама тога трагичног система треба да градимо. За основицу нашег рада ми сада узимамо све оно што нас ближи срцу и уму нашем, и темељима старе српске културе. Тамо су на високом степену морал, поштење, чојство, љубав, Српство. На тим темељима ми желимо да зидамо не само моментано формацију Српске заједнице рада, него желимо да стварамо један трини систем, једну веру да се може сложним радом, сарадњом, дружељубљем створити срећнија будућност и нама и нашој деци.

Појавило се врло важно питање социјалног образовања радника и његове породице. То је у ствари сазнање о свима збивањима у свету, и како ми Срби мишљење треба да имамо. Радник треба да буде просвећен, раднику треба објаснити сушти-

ну свега тако да он стекне љубав према раду и да дође до сазнања да је рад највећа вредност која постоји у свету. Ми морамо у социјалном васпитању објаснити раднику како треба Српска заједница рада да буде уређена, а преко ње и цело српско друштво. Ми на све проблеме имамо наше одговоре, а они су у старој српској задружности.

Радник није активно укључен у уживање културних добара која припадају свима члановима српског друштва. Дужност је Српске заједнице рада да ту запостављеност отклони. Ми морамо да се бринемо у оваквим домовима да се одржавају предавања, да се радници упознају са суштином живота и рада, са свиме оним што они као цивилизовани и културни Срби треба да знају. Поред духовног развоја потребан је и физички. И ви ћете се свакако радувати ако ваше дете буде под надзором организовано у спорту. И деца треба дати задовољства, а то им може дати организација која ће обухватити децу свих радника.

Организована сарадња

За годину дана нашег рада показани су врло значајни резултати. Само оно што је Српска заједница рада у намирницама дала за годину дана радницима нису дали радницима сва друштва и све установе за последњих 20 година. Оно што је Српска заједница рада учинила за радничку децу нико дотле није учинио за радничку децу. (Одобравање).

Како се српски ради

Наш старешина генерал Недић показао је пут како се српски ради и ствара. Тај пут из садашње ситуације јесте да само радом можемо створити егзистенцију себи и својој породици, само радом можемо осигурати себи и својој деци сигурнију и срећнију будућност. (Одобравање).

Од нас зависи да ли ће нам бити добро или зло. Ако будемо чували нашу децу онда ћемо се старати да се у српској привреди очува социјални мир и ред, да код нас не треба чинити ништа што би могло довести у опасност нашу егзистенцију.

Ми не можемо на пречац решити многобројне проблеме. Ми желимо да постигнемо спораузм између послодавца и радника. Капитал је искоришћавао многе раднике за последњих 20 година. Ми желимо да капитал не може да искоришћава радника, ми желимо да се између послодавца и послопримца створе они односи које је законодавац поставио у задатак Српској заједници рада: да се организује, повеже и изгради рад радничких установа за привреду и културну заштиту радника и намештеника и да се уреде односи између послодавца и послопримца, да се створи између њих братство, хармонија и слојан рад. (Одобравање).

Зар још увек има појединаца који држе готов новац код куће?!
Однесите готовину у банку још данас.

Обрађивање земље у најближој околини Београда

(Снимак „Српски народ“)

Економски значај београдског баштованства

Баштованство је у Београду пре рата било слабо, скоро никакo развијено, ма да је у Београду не само била потреба да се оно и раније развија, него су постојали и услови да се београдско становништво у знатној мери снабдева поврћем из самог Београда и његове непосредне околине. У другим земљама баштованство је било и раније развијено, али је оно тамо имало првенствено социјално-здравствени значај, док је истом у овим ратним приликама добило првенствено економски значај. Развој баштованства у Београду после рата одмах је прво и једино добило свој економски значај, који је већ ове године постао тако очигледан.

Обрађују се велики комплекси земљишта

Ратне прилике, које су изазвале нове услове за снабдевање градског становништва животним намирницама, указале су београђанима на пут којим треба да пођу да би се сами могли макар у најпотребнијој мери снабдевати поврћем из својих башта и из непосредне околине. Зато су већ прошле године многи становници Београда почели не само своје баште, у којима су неговали цвеће, него и досада необрађиване терене да претварају у поврћњаке, док су многи закупили и земљишта ван самога града.

Тако овога пролећа видимо да се на све стране Београда, где год је то имало услова, ради на уређењу поврћњака, па да ће ускоро, када избије зеленило, на свима странама нашег главног града бити много башта са најразноврснијим поврћем. Већ су обрађени велики комплекси земљишта, а то је нарочито упадљиво на Макишу, Бањници, Бановом Брду, Јужном Булевару, Ташмајдану, Карабурми, Звездари, код Техничког факултета, иза Електричне централе, као и неки мањи комплекси земљишта. На неким местима обрађују се и такви терени на које досада није нико ни обрађао пажње.

Макиш — београдски поврћњак

Несумњиво да Макиш у овом погледу стоји на првом месту. О Макишу се досада и много говорило и много писало, али је за његово исушење и искоришћавање оног плодног земљишта мало, скоро ништа учињено. Садашња општинска управа увидела је сав значај овог терена на коме може баштованство да се

развије до толике мере да већ кроз неколико година буде потпуно решен проблем снабдевања Београда поврћем.

Данас је Макиш скоро отет од воде. Тамо се непрестано ради, прокававају се канали, одводи вода, а исушено земљиште одмах обрађује и засејава било поврћем било житарицима. Засада се на исушивању Макиша ради помоћу једне привремене црпне пумпе, док не буде довршена стална црпна пумпа, а ова привремена ће служити као резерва.

Колико се од прошле године већ постигло на исушивању Макиша, најбоље се види и по томе што се данас већ тамо увелико ради на уређењу башта, па чак и на оном месту на коме је прошле године ловљена риба. Дакле, на месту где је пре неколико месеци био рибњак данас се већ у правом смислу појављује поврћњак! Многи који одавно нису пролазили поред Макиша, када сад наиђу, с изненађењем посматрају тај крај, у коме стотине и стотине вредних руку преко целог дана копају и сеју, осигуравајући на тај начин београђанима већ за ову годину снабдевање поврћом у знатној мери.

Ове године на Макишу ће бити обрађено преко двеста хектара. Београдска општина на једном делу сеје поврће и усеве потребне за возни парк. Поред општине на Макишу су добили терен за обрађивање и Српска државна стража, Национална служба за обнову Србије, Министарство саобраћаја а у знатном броју и приватна лица.

Београдски „земљорадници“

Прошлогодишње искуство и успеси београдских „земљорадника“, како данас називају оне који се баве баштованством, изазвало је ове године и многе друге београђане да и они обраде за себе своју башту. Несумњиво да Београдска општина у целом овом раду предњачи и даје пример. Београдска општина је увелико и још једну новину — завелена је обавезна служба рада целокупног особља Општине, које по партијама ради на обради оних терена, које је Општина задржала за себе. Свака партија ради по шест дана, тако да се на раду морају измењати сва одељења, и то почев од директора па све до најамњег службеника. Ово завођење обавезног рада општинских службеника било је потребно не само ради о-

безбеђења исхране него и ради повећања радне снаге за којом се осећа потреба.

Мора се при томе подвући да општински службеници у овоме своме послу показују пуну солидарност и озбиљност и улажу и много воље и љубави. За њихов рад као и за рад осталих београђана на овоме пољу активности показује стално интересовање и сам претседник Београдске општине Драг. Јовановић, као и потпретседник Илија Паранос, који и врло често обилазе поједине терене, интересујући се за сва питања која су у вези са успешним развојем овога замашног посла. Иначе, сав посао на теренима, које обрађује Београдска општина изводе се под стручним надзором инжењера Крстића.

2000 хектара више обрађено него 1942 г.

Поред већ напред поменутих установа које обрађују поједине терене, и ове године врло активно раде београдски ученици, тако да двадесет три основне школе обрађују један велики комплекс земљишта, док су београдске гимназије добиле један комплекс од шеснаест хектара на Бањници. Тамо се налази и један терен од пет хектара који обрађује група избеглица који су се овога посла колективно примили. Ове године, у поређењу са прошлом, већ је обрађено две хиљаде хектара више земљишта а у томе раду учествују хиљаде београдских породица.

Лепо време омогућило је да радија сезона на земљишту буде знатно дужа, тако да припремни радови — риљање, прекопавање, а и сејање раног поврћа — буду на време обављени. Киша која је ових дана пала изазвала је праву радост београдских „земљорадника“, јер је она била веома корисна, тако да ће се београдске баште ускоро зазеленити.

Породична градина

Напори које улаже Београдска општина са својим грађанима на обезбеђењу исхране становништва данас су несумњиво од великог значаја, али то не значи да ће се само на томе остати, него се може с пуно права очекивати да су овим створени предуслови да се у Београду и околини развије „варошка пољопривреда“ која ће и у будућности омогућавати снабдевање Београда поврћем, чиме ће бити решено једно од основних питања исхране београдског становништва.

Зашто је уведен ратни допринос

Изванредне ратне прилике постављају свакој земљи и изванредне издатке. То је случај у свима европским земљама, како онима које се налазе у рату, тако и онима које су ван рата, али неминовно осећају последице поремећаја у светским привредним односима. Нарочито је то случај код нас, где је земља услед рата претрпела велике економске и финансијске поремећаје, и наша се у ситуацији у којој је требало подизати народну привреду из рушевина и тако рећи испочетка.

У таквим околностима Српска влада наша се пред једним заиста врло тешким финансијским задатком. Радило се о томе да се српска валута одржи на првобитној утврђеној вредности и да не дође до инфлације, чије су страховите последице свима добро познате из ранијег искуства у разним земљама. Због тога су учињени сви напори да се државни буџет уравни тежи. Мора се признати да је држава при томе нарочито водила рачуна да се становништво у што мањој мери оптерети фискалним теретима. Тако су и монополске цене и таксе биле заиста минимално повећане у односу према осталим ценама за намирнице и услуге.

У упоређењу са фискалним теретима које су за ово време завеле остале како зарађене тако и незарађене државе, можемо констатовати да су та оптерећења била готово најмања у Србији, ма да Србија спада међу оне земље које су у привредном погледу ратом тешко погођене.

Као што смо нагласили, једним крајњим напором у области државних финансија Влада је успела да уравни тежи буџет и да предвиђене расходе доведе на ниво предвиђених прихода. Међутим, изванредне прилике које изостављају непредвиђене и ванредне потребе и издатке, имају свој одраз и на буџет државних расхода, који се у извесним приликама мора повећати изнад предвиђених сума. Кад би се дозволило да се због тога изазове неуравнотеженост буџета, односно да се повећа новчаничница оптицаја, неминовна последица била би инфлација са свима њеним страховитим последицама за националну привреду и националне финансије.

Да би то избегла, Српска влада приступила је од 1 априла завођењу ратног доприноса на извесне монополске и остале артикле. Не треба губити из вида, да су та уста оптерећења завеле већ раније и друге државе. Између осталог сама Немачка завела је допринос на монополске цене, нарочито на дувач, још пре више месеци, и то у истој висини као што је сада код нас предвиђено. Остале земље исто су тако поступиле.

Нови допринос код нас износи за шећер 20 дин. по килограму, за вино 16 дин. по литру, а за монополске артикле просечно 50 од сто. Путничка железничка тарифа је удвостручена, али је зато робна остала непромењена.

При повећању цена монополских артикала нарочито је вођено рачуна да што мање буду погођени шири слојеви грађанства.

Тако је на пример цена дувана и цигарета лошијих врста повећана минимално, док су главни повећањем оптерећене луксузније врсте. При повећању железничке тарифе узето је у обзир снабдевање грађанства и, да оно не би било нимало отежано, робна тарифа није ни дирнута, тако да са те стране није дат никакав повод за повећање цена намирница и остале робе.

Према томе мора се подвући да су социјални моменти нарочито узети у обзир и да ће нова оптерећења најмање погодити широке и најсиромашније народне слојеве.

Сви ми морамо бити свесни тешкоћа у којима се данас земља налази и тешкоћа са којима Влада народног спаса има да се бори, да би одржала Србију у данашњим приликама, како би са што мање потреса пребродила тешка времена кроз која пролази у одржавању своје садашњости и изграђивању боље будућности.

Морамо бити свесни да и остале земље чине максимум својих економских и финансијских напора, дајући поред тога и драгоцене жртве у крви, за спас Европе и културног човечанства. Најзад, све жртве које подносимо, управљене су на првом месту у нашу корист и за наше благостање, јер оно што сада успемо да изградимо афирмираће нас као народ способан да самог себе одржи у тешкој данашњици, да би добио заслужено место при дефинитивној изградњи новог света, боље будућности и општег благостања свих радних народа.

ОБАВЕЗНО ГАЈЕЊЕ СОЈЕ

Соја је врло важна биљка за исхрану становништва и за индустријске сврхе, а уљане погаче од соје су одлична храна за стоку. Соја добро поправља и земљу на којој се гаји, те као предуслов омогућује да са мање површине добијемо веће приносе. Соја има још и ту предност што њена жетва долази између жетве пшенице и бербе кукуруза, те се стога у гајивству најбоље искоришћава људска и сточна радна снага.

Ове године соја се има засејати у Србији на површини од 8000 хектара. Разрез соје по средовима, општинама и појединим домаћинствима већ је извршен. Потребно семе за сетву даће „Уљород“. Он ће вршити и уговор по откупу произведене соје. Слама соје може се употребити за исхрану стоке као исцекана и укишељена са зеленим кукурузом или другом сточном зеленом храном. Упутства по томе даће реонски економски.

ПЛЕМЕНИТИ ГЕСТ ВАЉЕВАЦА

Једна група избеглица ћака Трговачке академије у Пожаревцу, који се налазе на школовању као питомци Комесаријата за избеглице, премештена је ових дана у Ваљево. Ваљевчани су учинили један племенити гест и прихватили ове ћаке, којима ће у својим домовима обезбедити стан и храну. Међу добротворима налазе се лица из свих стајежа, трговци, занатлије, земљопоседници, па чак и једна пензионерка. Окружни одбор за избеглице изразио је овим племенитим грађанима своју благодарност. Многи други грађани дали су за избеглице свој прилог у новцу.

РАДОВИ НА СЕЛУ ОВОГА МЕСЕЦА

НА ДОМУ

Кречи и проветравај кућу. Пречишћавај и спремај семе усева које још треба сејати. Врши преглед житница. Спремај асуре за покривање осетљивијег поврћа за случај слане.

ОКО СТОКЕ И ЖИВИНЕ

Старај се да стока за рад буде што боље храњена, те одвој за њу што више хране: сена, сламе и др. Осталој стоци, нарочито музној, постепено додај зелену храну, од које најпре стиже за употребу: раж са грашком посејани рано с јесени, а затим инкарнатска детелина. Настаје опасивање кобила и букарење свиња. Пошто попуша ливада престаје, овце се хране зеленом ражи и без грашка, зеленим јечмом посејаним рано с јесени, репицом и слачицом за пићу. Лучи јагњад и врши штројење мушких грла. Насађуј живину која почиње да квоче на мирном и склонином месту.

НА ЊИВИ И ЛИВАДИ

Где је у плодороду задржан угар, сад се оре први пут. Озим пшеница сејана врстачном сејалицом праша се коњским прашачима. Исто тако и озими јечам, оvas, пролетњи грашак, боб и мак. Окопавај морску репу. Плевни коров и избацуј га са њива. Припремај земљу и сејање репе, луцерке, детелине, грахорнице, еспарзете, вучца, кукуруза, пасуља, тикава, диња и лубеница, проса сирка; сади кромпор. Коси раж оvas, репицу као зелену пићу, инкарнатску детелину, луцерку и др. На ливадама настави дрљање и скупљање маховине. По потреби врши исушивање земљишта подземним цевима или прво наводњавање помешано са осоком.

У ПОВРТЊАКУ

Припремај земљу за сејање пасуља и осталих повртарских усева. Сеј краставце, диње и лубенице. У току месеца већ ставају за потрошњу лук, спанаћ, кисељак, шпаргла, салата, першун, паштрук, мрква, црвеница и рани грашак. Расађуј цвеће.

У ВОЋЊАКУ И РАСАДНИКУ

У току месеца многе воћке ће процветати и заметнути плод. Да би се сачувале од мразева и слане, прикупи материјал за произвођење дима и пали га кад прети опасност од ноћног промржавања. На палметима не уклањај зелене изданке док не прође опасност од слане. У расаднику настави калемљење.

У ВИНОГРАДУ И ПОДРУМУ

Довршавај побијање притака и жиче. Настави калемљење подлога на сталном месту. Калемљење за столом. Стратифицирани калемови се прпоре. Довршава се сађење нових садова. Откидај неродне и непотребне ластаре. Снабдевај се сретствима за сузбијање лозних болести и штеточина: плавим каменом и кречом против пероноспоре, зеленом галицом против антракнозе (црњевине), сумпор-

ним прахом или цветом против плесни. Исто тако обезбеди спреме за употребу тих сретстава, тј. прскалице, запрашиваче и др. Прво прскање противу пероноспоре треба неодложно извршити чим ластари израсту 10 до 20 сантиметара.

У подруму довршавај претакње. Бурад редовно доливај. Прегледај чешће вина у бачвама и флашама да би благовремено предузео мере против појаве какве винске болести. Празну бурад по претакању одмах опери и задими сумпором.

НА ПЧЕЛАРНИКУ

Крајем априла може почети ројење. Прошири лета; прошири легла.

КОД СВИЛОБУБА

Изводи постепено јаја свилобуба загревањем просторија до 20 степени. Прибор за гајење да буде спреман. Кад се гусенице излегу почиње отхрањивање и неговање.

Дрљање детелишта

Исто као што се у пролеће дрља пшеница, тако се морају дрљати и детелишта. Ако је земља сува и тврда треба сачекати прву кишу, па чим се земља мало просуши, одмах је подрљати. Младу и слабу стару детелину добро је претходно поћубрити врелим стајским ђубретом без сламе, или пепелом. Дрљање треба поновити и после сваког кошења. Овако неговања детелишта дају веће приносе и одржавају се више година на истој њиви.

БЕРИТЕ МЛАДУ КОПРИВУ

Коприва се појавила на нашим градским тржиштима тек после рата. Иначе је расла свуда као бескористан коров, о коме нико није водио рачуна. Међутим, млада коприва је у ствари врло добро и здраво зелено поврће, које по укусу нимало не заостаје за осталим повртарским зеленим поврћем, као што су спанаћ и нитомо зеље. Коприва садржи знатне количине састојака врло корисних за људски организам, као гвожђе, фосфор и мрављу киселину.

Многи јужни народи већ одавно цене коприву као добро јело на својој трпези, што је случај код Француза, Швајцараца, Италијана, Шпанаца, Бугара, Грка, Турака и других, где је млада коприва ушла у обичај као традиционално пролећне јело.

Кад се узму у обзир велике количине коприве која код нас свуда расте самоникла, онда треба најтоплије препоручити нашем сељаку да је ове године што више бере док је млада и да је донесе на градско тржиште, где ће је сигурно уволити. За бербу коприва неће бити потребно да се одлажу други важни и хитни пољски пролећни радови, јер се за брање могу корисно упослити деца и старци, као и чобанчићи узгред поред чувања стоке. Несумњиво је да ће тај мали и готово никакав труд бити одлично награђен, кад се узме у обзир да се за гајење коприве не мора жртвовати ни

Пролеће у винограду

Од пролетњих радова и неге винограда зависи будући принос грожда и вина. Због тога сваки виноградар треба сада да обрати највећу пажњу на свој виноград и да све потребне радове обави на време и на најбољи начин.

Један од најважнијих послова, готово пресудан за принос грожда, је резидба винограда.

Позната је ствар да на једном чокоту нису родни они ластари који су избили на њему прошле године. Неки од њих орезани овог пролећа даће зелене ластаре на којима ће бити грожда. То долази од особине винове лозе, да се на њој родни пупољци образују само ластарима који су избили из прошлогодишње лозе. То значи да се за родне кондири или лукове могу искористити само ластари који су избили из резница или кондира, односно из двогодишње лозе. Ово правило важи при примени ма ког начина резидбе и мора да га зна сваки резач, а њега се није тешко придржавати, нарочито код резидбе која је у Србији највише примењена, то јест на кракове.

Приликом резидбе уклоне се сви ластари који су избили из старог дрвета, из главе или из кракова, јер су по правилу неродни, а оставе се само зелени ластари који су избили из кондира. Обично се на сваком кондиру остави онолико ластара на колико је окаца исти био орезан, тј. оставе се они ластари

који су избили из главних пупољака, док се остали уклоне.

Копња винограда

Са пролетњом копњом винограда мора се причекати на положајима где постоји могућност пролетњих мразева. Прави тренутак за копњу је онда кад земљиште почне да се суши на површини. Ни у ком случају не сме се вршити ако је земљиште толико влажно да се размазује. У том случају поједине грудве би се осушиле и ствердуле као камен, тако да би се даљом обрадом тешко дале иситнити.

Тренутак пролетње копње нарочито је важан код тешких земљишта. У колико земљиште садржи довољне количине хумуса и креча, утолико је обрада лакша.

Супротно од јесење копње, у пролеће не треба прекопавати земљиште у крупним већ у ситним грудвама, да би се тако смањило губитак влаге, који је у пролеће нарочито велик за време дувања сувих ветрова. Крупне грудве се исуше као камен, а са њима и површински слој земљишта.

Исто тако важан посао је прскање винограда против пероноспоре или пламењаче. Ако се борба против пламењаче не предузме благовремено и она захвати лист, онда је доцкан и таквом винограду нема више помоћи.

Сретство за прскање против пламењаче на виновој лози је Бордовска чорба, којом се прскају и остале воћке. Али Бордовска чорба за винограде треба да буде јачег раствора, то јест 2% уместо 1%, као што се редовно употребљава за остало воће.

За справљање 2% Бордовске чорбе потребна су 2 килограма плавог камена, 2 и по до 3 кг. негашеног или 5 и по до 6 кг. доброг гашеног креча и 100 литара воде. Плавни камен треба у неком цаку или корпи спустити у воду да се раствори, а у другом суду растворити у води креч. Затим полако сипати кречно млеко на раствор плавог камена. Добро је додати 1 литар посног оплављеног млека, које повећава лепљивост течности за

Улога учитеља на унапређењу села

Учитељи на селу имају своју нарочиту пионирску задаћу. Они треба да буду на углед и пример осталим земљорадницима. Наредбом и планом о пољопривредној производњи њима је нарочито стављено у дужност обрађивање школских повртњака. Према томе, њихов повртњак треба да буде примеран не само по уредности, већ и по избору усева.

Познато је наиме, да много и много поврће једва може да се нађе по неким нашим селима. Многе корисне повртарске биљке уопште се не гаје у неким нашим крајевима, ма да климатски и теренски услови то дозвољавају. Тако на пример у многим крајевима уопште се не гаји зелен, тј. мрква, паштрук, целер, першун и мирођија. А колико је то здрава и добра хра-

на, нарочито мрква, познато је сваком културнијем човеку и бољој домаћини. Сличан је случај са тиквицама, па онда са разним салатима. А шта тек да се каже о гајењу карфиола, келерабе и цвекле, које су у појединим нашим крајевима земљорадницима сасвим непознате.

На том пољу учитељи могу у својим школским повртњацима много да учине. Њихова је дужност да у својим школским вртovima покажу сељацима шта се може и како се може гајити и производити, па да тако очигледним примером наведу земљорадника да и он приступи гајењу тог поврћа. Осем тога, угледни сеоски врт био би најбољи доказ способности учитеља и понос села.

виново лишће. Чорбу употребити истог дана.

У случајевима врло јаке пламењаче треба употребити и јаки раствор 3%, то јест 3 кг. плавог камена на 100 литара воде.

Прво прскање врши се што раније, кад ластар достигну отприлике 10 сантиметара, нарочито ако је време влажно и топло. Друго прскање врши се пре цветања, пошто се гроздићи појаве. Њих треба такође пажљиво испрскати. Чим лоза процвета врши се треће прскање, а четврто пре појаве шарка.

Ако настане топло време без ветра, са честим кишама, треба извршити чак пет до осам прскања, да би се лоза са што већом сигурношћу сачувала од болести.

Виноградар се неће изложити опасности да самом лоше спремљеном Бордовском чорбом опрљи лишће ако је контролише помоћу тако званог дрвеног лакмусовог папира. При справљању чорбе треба тај папир спустити у раствор. Кад папир поплави значи да је чорба добро спремљена и може да се употребити без икакве опасности.

Грождани мољцац

Велику пажњу мора виноградар да обрати још с пролећа на грожданог мољца. Ова штеточина каткад преполови бербу наших винограда, а чувени смедеревски виногради трпели су и до 80% штете, тамо где сопственици нису никакве мере благовремено предузели.

Код нас се појављују две врсте грожданог мољца: жути и пепељаст.

Први грождани мољци јављају се у другој половини априла или првој половини маја у облику малих лептира који предвече лете у јатима, полажући своја јаја на лозу. Већ после недељу дана излегу се из тих јаја гусенице, које одмах нападају младо грожде још пре цветања. Ове гусенице у току истог лета произведу нову генерацију. Пошто се у јуну зачурае, концем јула имамо опет вечерња јата лептирића над виноградима, који полажу јаја. Недељу дана доцније испиле се нове гусенице, које нападну непосредно грождано зрње завлачећи се под кожицу и хранећи се плодом. Обе генерације наносе виноградима страховите штете.

Начин предохране против грожданог мољца и његово уништавање врши се на тај начин, што се при првом и другом прскању винограда Бордовском чорбом додају у раствор арсеникови препарати, од којих гусенице угину за кратко време.

Стручњаци препоручују за прскање против прве генерације мољца, то јест пре цветања, препарат Молекс, а против друге генерације препарат Агритокс. У колико се ови препарати не би могли наћи, дејство ће се постићи и непосредном употребом арсеничних и осталих отрова које ти препарати садрже.

СТЕВАН ЛУКОВИЋ

ЈЕСЕЊА КИШНА ПЕСМА

Тужно... Једнолик, дуг, и влажан
Јесењи дан се тмури;
Плаче без краја, болно плаче
Суморан бескрај сури; —
У мртви сутон што се хвата,
Једначи, јеца весма,
— По трулом лишћу, преко блата
Стара, болна и полагана,
Убогих, мутних, шурих дана
Јесења кишна песма...

Спомени давни тиште, тиште,
И с њима век се чами...
...Јеца и плаче давних дана,
Поспана, болна, и лагана,
Јеца и плаче у тој тами,
Ко' глухи жубор суза сами',
Далеке среће песма...

Ох, јадно драго!.. Вечно тако,
Кај се, и кај, и жали!
И док за сеним' нада пали'
Погребна бруји песма,
Спомене бледе среће храни,
Последње своје варке брани,
И вени, вени весма...

Тужно... Једнолик, дуг, и влажан
Јесењи дан се тмури,
Плаче без краја, болно плаче,
Суморни бескрај сури;
И тужан, тужан ропач тајни
Далеких слушам дана;
Угушен јецај, шум бескрајни,
Тиши и тиши весма —
Ко' стара, болна, полагана,
Убогих, мутних шурих дана
Јесења кишна песма.

српско модерно песништво тако-
званој жутој дегенеризацији, до-
вела га до његове штуре зјало-
сти.

Стеван Луковић, обдарен го-
сподством одмереношћу, није
запао „у ничију земљу слика“,
већ је с њим српска верзифика-
ција била убеђена да врши так-
тички надзор над општом распе-
ваношћу, да шири пут лепом гла-
су уравнотеженог малограђани-
на; свесног да свој осећајни за-
вежљај само укључује у старо-
ставна струјања људи, који у
речима гледају озбиљно и мудро
неимарство.

Песник — господин, Стеван
Луковић је српски слик носио у
руници од реденгота, скромно,
отмено, дајући све од себе за
такозвану дискретну лирику:

Тада, у сутон, изван тишме света,
Душа се моја отвара и снива,
И снови дижу као мирис цвета
С вечери што се мирним пољем
слива.

Цветала бресква јоште голих грана,
Раскошно цвет је накитио свежи,
Цветала бресква — за некол'ко дана
Опало цвеће разасуто лежи.

И сад при топлом пролећном сјају,
Зеленим лишћем што јој гране сплеће
Свежа и бујна шумори у гају,
Ал' ко би рек'о — прецветала веће.

ПОРТРЕ СТЕВАНА ЛУКОВИЋА, РАД АКАДЕМСКОГ СЛИКАРА ЖИ-
ВОЈИНА ВЕЛИЧКОВИЋА

снова, ил да је сва од једне пле-
мените уздржане туге, сва од ле-
пог, елегичног тона, сва од му-
зике“.

Нотална страна српског слика,
колико је аманетна толико је и
кеманетна, и баш та више него
потребна музикалност, повела је

Плави круг, у његовој жижи
— српска књига.

Али, ако којим случајем нешто
избледе и те корице Српске
књижевне задруге, онда је сва-
како реч о расколу такозваног
освештаног укуса, те иначе че-
стите националне едиције.

Баш као и са њеном 253 књи-
гом.

Пре 40 година, отприлике 1902
године, српска лирика већ је пу-
ном паром била прешла прве
имагинативне надражаје. Дах
Бранка, Његоша, Ђуре, Војисла-
ва ширио се, угушћувао и већ
је могло бити речи о култури
српског стиха.

За ту културу двадесетпетого-
дишњи Стеван Луковић учинио
је толико да је Српска књижев-
на задруга његове песме могла
издати засебном књигом. Јер Ве-
лимир Рајић је фрула кроз коју
је отицао бол оптерећеног пес-
ника; Стеван Луковић је читава
једна култура сете:

Тужно... Једнолик — дуг и влажан
Јесењи дан се тмури;
Плаче без краја, болно плаче
Суморан бескрај сури.

Кад је реч о Стевану Лукови-
ћу, улазећи у 40 годину од ње-
гове смрти, с правом се може
напоменути да је то један од
најелегантнијих српских песни-
ка. Господственим потцењивањем
коликоће животне среће, он је
песмом — две, тек такорећи у
зачетом развоју пролетњих функ-
ција, дефинисао прави један је-
сењи став, српској сети дао јед-
но од најелегантнијих рува. И
то тако и толико да је у Стева-
ну Луковићу српски инстинкт
слика већ дошао до међе заси-
ћености:

Мутан је, тужан био дан,
Мртва се јесен свали:
Ох, даждило је, даждило,
Када се роди мали.

Није меродавно рећи „да је
Луковићева поезија сва од не-
јасних младалачких жудња и

Мутан је, тужан био дан,
Мртва се јесен свали:
Ох, даждило је, даждило,
Када се роди мали.

Суморно небо жалосно
Облачје слило ћутом,
А хладни ветар шуштао
По свелом лишћу жутом.

У недоглед се крилила
Жалосна пустош рана,
Пред прозорима грактало
Злослутних јато врана.

Осмех га није дочек'о,
Но суза — да га прати;
Ни пољубац му не даде
Његова мртва мати...

Мутан је, тужан био дан,
Мртва се јесен свали —
Ох, даждило је, даждило
Када се роди мали!

Књижевни конкурс за три нај-
боља историска романа или дра-
ме, приповетке и песме, које је
СРПСКИ НАРОД отворио бла-
годарећи моралној и материјал-
ној помоћи председника Владе
генерала Недића и министра
просвете г. В. Јонића, изазвао је
живо интересовање у књижев-
ним круговима, као и одобрава-
ње у јавности, па се може оче-
кивати да ће постигнути жељени
циљ. Према обавештењима и пи-
тањима која нам се постављају
са разних страна верујемо да ће
ова племенита утакмица значити
почетак интезивније делатности
у нашем књижевном животу и
да ће покренути на стваралачки
рад многе старе снаге, које су
биле прекинуле стварање услед
несрећних догађаја који су сна-
шили српски народ. Надамо се и-
сто тако да ће наш позив на
стваралаштво пробудити многе
нове снаге и да ће се појавити
нова имена, нови ствараоци, да

Књижевни конкурс „Српског народа“

НАГРАДЕ

ЗА НАЈБОЉИ РОМАН ИЛИ ДРАМУ ИЗ НОВИЈЕ СРП-
СКЕ ИСТОРИЈЕ: прва награда председника Владе генерала
Недића 30.000 динара, друга награда министра просвете г.
Јонића 15.000 динара, трећа награда редакције „Српског на-
рода“ 5.000 динара.

ЗА НАЈБОЉУ ПРИПОВЕТКУ: прва награда председни-
ка Владе, генерала Недића 15.000 динара, друга награда ми-
нистра просвете г. Јонића 8.000 динара, трећа награда редак-
ције „Српског народа“ 3.000 динара.

За најбољу лирску песму: прва награда председника
Владе, генерала Недића 7.000 динара, друга награда мини-
стра просвете г. Јонића 4.000 динара, трећа награда редак-
ције „Српског народа“ 2.000 динара.

УСЛОВИ КОНКУРСА

Радове писане по могућству машином слати жириу под
шифром. У засебном коверту приложити тачну адресу.

РОКОВИ за пријем радова су: за песму 1 мај, за при-
поветку 1 јуни а за роман или драму 1 јули.

ЖИРИ

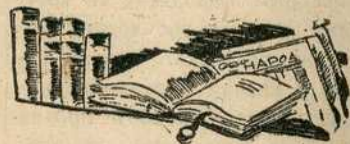
За оцењивање радова састављен је овај жири: др. Све-
тислав Стефановић, Тодор Манојловић, др. Велимир Н. Ди-
мић, Никола Трајковић и Милош М. Милошевић.

ОБЈАВЉИВАЊЕ РАДОВА

Радови награђени првом, другом и трећом наградом би-
ће објављени у нашем листу. Остали ненаграђени радови би-
ће такође штампани у нашем листу са хонораром. Редакци-
ја „Српског народа“ придржава право да радове са овог
конкурса штампа такође у засебним књигама, са одговара-
јућим хонорарима учесницима.

посведоче виталност српског
стваралачког генија.

Предузимајући ову иницијати-
ву, то је био првенствено наш
циљ, то је била наша амбиција,
да у овим тешким часовима да-
мо охрабрење и пострек свима
ствараоцима да не клону, да се
не подају резигнацији или па-
сивности, већ да стварањем но-
вих вредности на духовном и
културном пољу допринесу а-
фирмацији наше националне ин-
дивидуалности. То је пут којим
нам остаје да, ослобођени робо-
вања штетним утицајима, посве-
дочимо наше право на живот и
да се рехабилитујемо као народ
способан за културна стварања,
која могу да обогате европску,
културу. Зато дужност родо-
љубља и уметничка савест нала-
жу свима ствараоцима да уче-
ствују у овом конкурс, који и
поред скромности награда може
значити датум у нашем култур-
ном и књижевном животу.

Постављамо сваког на своје место

Светомир Настасијевић

У изражену српској музичкој израза

Светомир Настасијевић
(Архив „Српски Народ“)

Тек са данашњом генерацијом композитора може се рећи да су српске стваралачке способности у области музике почеле долазити до свог пунијег уметничког изражаја на један својствен, оригиналан начин, износећи на видело дана неочењиво музичко благо, које се крије у дубинама душе српскога народа. Ранија наша музичка остварења могу се сматрати више као припрема, као увод у праву националну музику високог уметничког нивоа. У том периоду Јосиф Маринковић и Стеван Мокрањац ударили су основе, добре и солидне, за правилан развој српске националне музике. Њихова делатност, која пада у другу половину деветнаестог и почетком двадесетог века, може служити на част српском народу и њихова дела су од великог значаја за нашу културу.

Божидар Јоксимовић, Владимир Ђорђевић, Исидор Бајић, Станислав Бинички и Петар Крстић наставили су са лепим успехом оно што су Маринковић и Мокрањац започели, сваки према својим схватањима.

Мокрањчеви директни ученици нису остали као једна компактна стилска и идејна целина, јер у то време у европској музици настала су превирања и борба разних музичких школа. И сваки од њих развијао се према својим схватањима индивидуално, потпадајући под утицај ове или оне школе са Запада.

Најмлађа српска музичка генерација, бројно највећа, али најхетерогенија по свом музичком опредељењу, сада је у пуном јеку свога стварања. Али резултати тога рада још су неодређени и нејасни, ма да у тој генерацији има и композитора и дела веома добрих и значајних.

Не задржавајући се данас на овима уметничким личностима ове генерације, хоћемо овом приликом да истакнемо само значај једног од најизразитијих и најталентованијих композитора данашњице. У нашој жељи и вољи да служимо само правим интересима српске националне културе у израђивању, трудимо се да време својим способностима и сазнањима поставимо све вредности и све ствараоце на њихово право место. У том погледу треба одати признање уметничком делу Светомира Настасијевића, у коме је, по нашем убеђењу, српски музички геније нашао један од својих најпотпунијих израза. Његов значај и његову праву вредност можда ће разумети тек доцнија поколења, ослобођена од болесног подражавања туђег и страног, чему су данашње генерације једино признавале величину.

Кад коначно преболимо ову болест нашег духа и кад добито осећање за вредности које извиру из родне груди и народног духа, онда ће се тек осетити у коликој мери музички стил Светомира Настасијевића носи у

себи одлике наше крви и наше расе, ослањајући се на дух и израз нашег матерњег језика и нашег народног мелоса. Његово уметничко дело то је музика наше посебности, српске и балканске, то је оваплоћење наше трагике. Она као да извири из потвесних дубина нашег народног бића.

Мање или више у свима његовим композицијама, а нарочито у опери *Ђурађ Бранковић* и у *Међулушком благу* осећа се оно франскојско и митско што живи у души српског сељачког народа, а што је нашло адекватан музички израз у његовој музици. Његова музика својом вољном и свесном упрошћеношћу, својим аскетизмом да је утисак античке величине. Она

не велике вредности српске културе.

У низу многобројних и значајних композиција Светомира Настасијевића истичемо изузетан значај његовог „Ђурађ Бранковић“ и „Међулушког блага“, који најпотпуније остварују његове музичке концепције, које је он изразио заједно са својим братом, нашим великим песником Момчилом Настасијевићем. То није опера ни музичка драма у Вагнеровском смислу, него реч и мелос имају да буду једно и недељиво. Она су прожета изразитом драмском музиком сасвим особеног типа и снажног продубљеног израза.

Његова симфониска музика: *Сабор, Српска свита, У долини*

је израз оног суштственог и недокучивог у нама, што се само музиком може исказати, и што је несводљиво и немерљиво страним мерилима. Нема ту лаког, колористичког разрађивања музичког фолклора, на који смо обично навикли, нема ту богате инструментације напавичене лево и десно, као код многих наших композитора, већ то је музички израз најдубљег у нашем бићу са трагичношћу нашег националног удеса и са посебношћу нашег народног живота.

Светомир Настасијевић компоновао је многобројна оперска, симфониска, балетска и камерна музичка дела, која чине једну велику стилску целину, значајне на путу свег потпунијег остваривања једне уметничке личности у тражењу индивидуалног и националног музичког изражаја. Ако неки поричу потпуно оригиналност музици Св. Настасијевића, подвлачећи утицај једне стране школе, то је у злој намери котиријаша да се умањи његова вредност. Међутим, није грех проћи кроз једну велику школу, али је грех остати вечито подржавалац или плагијатор.

Светомир Настасијевић као ретко ко од наших уметничких стваралаца није остао роб ни једне школе, већ је обогаћен искуством великих претходника, ослободио се калуца и утицаја и смело поцао путем самосталног стварања. И у колико се дубље улази у дело Св. Настасијевића у толико се све више стиче утисак о његовој оригиналности и о његовом значају као аутентич

ског духа и сушасташтва српске музике.

Настасијевићева камерна музика, која обухвата велики број дела за клавир соло, међу којима се нарочито истичу *Пролећна свита, Капричио, Лирска свита* и друге има исти значај као и остала његова музика, али са једним специфично његовим третирањем клавира као инструмента.

Соло песме са пратњом клавира, којих има велики број, чине један нарочити и изразити род код овога композитора. То је стил за себе, пун израза и оригиналности. Исто тако велики део овога композиторског рада Настасијевић је посветио хорској музици, која претставља читаву ризницу музичког блага. Од већег значаја и обима јесу *Омер и Марија, химна Слово љубави* (текст Деспота Стефана), као и литургија за музички хор *Св. Јована Златоустог*, која траје више од једног часа.

Немогуће је дати преглед и анализу целокупног композиторског рада Светомира Настасијевића, али по својој уметничкој вредности и по свом националном значају, оно долази несумњиво на прво место музичког стварања данашњице и претставља једну драгоцену тековину српске музичке културе. Ако неки овезнајући доктори или композитори са мршавим музичким багажом замерају Настасијевићу што није само музички професионалац, који је завршио редом све музичке школе и добио прописне дипломе, ми ћемо му са

Подаци о Светомиру Настасијевићу

Светомир Настасијевић је рођен је у Горњем Милановцу 1 априла 1902 год. Средњу школу завршио је у Београду. Технички факултет — архитектонски одсек завршио у Београду.

Музику учио од ране младости. Као студент дуже време свирао виолину и виолу у разним оркестрима и гудачким квартетима.

Компоновањем се почео бавити од 1926 године. После великог броја написаних композиција похађа 1931 и 1932 године музички одсек на Београдском универзитету, где слуша и проучава историју музике, науку о хармонији и анализу класичних музичких дела.

Нешто касније у Београдској музичкој школи учи дириговање. Дужи низ година бавио се и писањем музичких и оперских критика. Једно време био помоћник техничког шефа у Народном позоришту, затим главни секретар музичког програма Радио-Београда, а сада је директор Опере.

МУЗИЧКА ДЕЛА Св. НАСТАСИЈЕВИЋА

Св. Настасијевић компоновао је следећа музичка дела:

ОПЕРЕ:

Међулушко благо, музичка драма у пет чинова, текст Момчила Настасијевића; *Ђурађ Бранковић*, музичка драма у пет чинова, текст Момчила Настасијевића; *Карађорђе*, музичка драма у пет чинова, текст Славомира Настасијевића (сада у раду).

БАЛЕТСКА МУЗИКА:
Живи огањ, балет у једном чину.

СИМФОНИСКА МУЗИКА
Концерт за виолину соло и оркестар; *Српске игре*, № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 за велики оркестар; *Српска свита* — игре и песме — за велики оркестар; *Сабор*, симфониска свита у десет делова — слике са сеоског сабора — за велики оркестар; *У долини Мораве*, симфониска свита у седам делова за велики оркестар; *Пландовања*, пасторални концерт за флауту соло и оркестар.

КАМЕРНА МУЗИКА
Гудачки квартет № 1, Гудачки квартет № 2, *Вечерња песма*, за виолину и клавир, *Успаванка*, за виолину и клавир, *Пролећна свита*, за клавир соло, *Капричио*, за клавир соло, *Бугарске игре*, за клавир соло, *Музика за децу*, за клавир соло, *Лирска свита*.

СОЛО ПЕСМЕ СА ПРАТЊОМ КЛАВИРА:

а) Уметничке на текстове српских песника:
Песма Фруле, Јасике, Вечерња песма, Зора, Две ране, Грозд, Јесења песма, Божјак, Труба, Сутон, Молитва у јесен, Мит о себи, Ишчекивање зла, У шуми, Вече на рити, Кроз поноћ нему, Косовка девојка, Молитва за Мишу.
б) Народне песме са пратњом клавира:
Марије бела, Се рашетаф, Ма-

наше стране најмање то замерити.

Без обзира на то што Св. Настасијевић упркос ових подметања има солидну музичку спрему, потсећамо на чињеницу да највећи музички ствараоци нису прошли кроз редовно школовање, а то им није сметало да покажу своју генијалност. А код нас још више највеће ствари дали су наши велики самоуци, а много мање разни доктори и школовани интелектуалци са дипломама, који у робовању туђим величинама нису умели да осете вредност и значај самониклог стварања у сагласности са духом свога народа. У томе је снага и величина дела Светомира Настасијевића, јер оно долази из дубине народног бића, кроз њега шуме класје и кукурузи са српских њива, чује се жубор српских река, кроз њега као да говори тајна живота наше расе у свом историском удесу.

Милош М. Милошевић

Механици мори, Јоване си-не, Мори Дуде, Сан заспала, Ајде се прошета, Мери Томчо, Заспа задрема, Разболел се млад Марин, Што лелеје, Не жалај, Успаванка, Тенџик, Вјетар нише, Русо варладенко, Ставре Наџки лумаше, Заплакала Ђула, Море Иво, Сву ноћ ми соко, Дедо и мечките, Лупна тобош, Кара мајка Агила, Курдиси се зелен чадор, У Алах каже, Рађен Јанко са Косова.

ХОРСКА МУЗИКА

а) Мушки хорови:
Маријо ћеро, Ми удрије топаните, Гором језде кићени сватови, Црно му било писано, Вино пијат два краља, Јовке мори, Повела је Јела, Свита за мушки хор № 1, Срђа злопогледа, Крстоноше, Литургија Св. Јована Златоустог, Киша иде а Дрина се мути, Пропаст царства српског (са пратњом виола).

б) Женски хорови:
Свита за женски хор № 1, Свита за женски хор № 2, Свита за женски хор № 3, Свита за женски хор № 4, Свита за женски хор № 5, Нејаки Ненаде, Успаванка, Ој Мораво моје село равно, Ој Миљено.

Женски хорови за пратњом малог оркестра:
Успаванка, Жетелице, Коло I, Коло II, Коло III.
Као и већи број мешовитих и дечијих хорова.

Тајне мозга

Споменица Стојана Новаковића

Ево једног занимљивог случаја, који је прилежила наука: један дечко није могао да одоли а да се не спусти клизајући се на ивици ограда од басемака, па је том приликом изгубио равнотежу и пао. Позвани лекар одмах је констатовао да је мозгана маса исцурала кроз велику рану на лобањи, али да дечко није мртав. После десет дана, проведених у несвести, дечко је дошао себи и потпуно оздравио. Ево једног другог случаја: неки зидар задобио је тешку рану на глави, али се после петнаест дана опоравио и никаквих трагова озледе није остало у његовим осећањима ни у његовим покретима. Напуштајући болницу, он је носио траг велике озледе на глави, али је био у стању да и даље ради.

Оба ова случаја постављају поново питање проучавања мозга.

Чиме човек мисли?

У оба горња случаја реч је о мозганој опни која је била озлеђена. Та опна налази се само код човека и сисара, а код других животиња је нема. Код сисара она расте у сразмери рашећа на животињској скали, то јест од глодара па све до месождера и мајмуна.

Код човека она је у највећем степену развијена, па се зато и верује да је у мозганој опни се диште виших функција духа, оних по којима се човек разликује од мајмуна и осталих животиња. Код човека је та мозгана опна од највеће важности и од највећег значаја. Посматрајући трансверзално отворену лобању може се видети мали мозак и продужена моздина, па с њом и та опна, која код одраслог човека износи 222.600 квадратних милиметара.

Географија духа

Још почетком прошлога века наука је радила на томе да одреди механизам мозгане опне. Прво се је веровало да се извесне типичне особине људскога бића могу локализовати у извесним зонама мозга, тако да би се, другим речима, могла нацртати нека врста карте мозга, нека врста географије људскога карактера. Затим се дошло до сазнања да се мора поћи другим путем ако се жели да сазна тајна људске мисли, јер те и такве карте не могу открити мистерију која се одиграва у мозганом механизму. Онда се пошло путем проучавања fine структуре овог сложеног органа. Више института, а нарочито Институт Цара Вилхелма, већ одавно су се посветили томе проучавању. На основу тих проучавања сада се зна фина структура нервне супстанце, разлике које постоје између појединих ћелија и друге физичке појединости мозга.

Двоструки задатак једног нерва

Као што је познато мозак има ту особину да у извесној мери изврши замену оштећених или уништених делова. Ево једног примера где је инфантилна парализа моздине парализала једну ногу једнога болесника. Вештачки путем томе болеснику мишићи парализоване ноге везани су за један други леђни мишић који управља покретима руку. Мождани центри, кад је то би-прилагођују новог ситуацији. Истина, у почетку су покрети те ноге и руке били нескладни, али се постепено, захваљујући извесним нервним центрима, дошло до пуне симетрије у покретима.

ПРЕМИЈЕРА НА ТРИ ПОЗОРНИЦЕ ЈЕДНОВРЕМЕНО

Премијера комедије Хериберта Менцела „Још једном Наполеон“ приказује се 4 априла једновремено у Берлину, Штутгарту и Позену (Познању).

Мало по мало, стрпљењем и вежбањем, болесник је на крају крајева успео да по својој вољи управља и покретима своје руке и покретима своје парализоване ноге.

Мозак сам себи противречи

Као што се види хипотезе које се односе на механизам мозга подељене су у две врсте. Постоје огледи и искуства која се у једном случају потпуно потврђују, а у другом случају, као што се види, мозак сам замењује изгубљене делове. Како се та појава одиграва и који су ту елементи потребни, наука још није успела да то сазна. Мистерија мозга још увек као таква постоји, и научницима само остаје то да се поклоне пред тајном која још влада у односима тела и душе.

Др. Александар Рихтер

Мало се у чему у толикој мери огледају особности народне душе као у бајкама које су веран израз средине која их је произвела. Код свих народа, бајке спадају у прастару културну дедовину његову. Оне у свести сваког појединог човека вечно живе и вечно су младе и свеже.

Немачки народ може да се похвали нарочитим обиљем својих народних бајки које су познате у целом свету. Зар на пример бајка о *Ивици и Марици*, о *Снежани и седам патуљака*, о *Црвенкапи* и *опаком курјаку* не спадају у културно благо целог просвећеног људског рода, у истој мери као *Илијада* и *Одисеја*?

За прикупљање и сређивање немачких народних бајки имају највеће заслуге браћа Јаков и Вилхелм Грим, обојица професори, филолози-германисти, целог живота нераздрожно научни књижевни сарадници. Они су велики пријатељи нашег народа и лични пријатељи неумрлог Вука Караџића коме су били поштом за сличан рад у српском народу. Једну од најзначајнијих својих збирки посветио је Вук Караџић једном од браће Грим, „ученом Нијемцу“. Поред замашног научног рада, који је обојици донео чланство у Прусској академији наука и почасни назив „оцева савремене германске филологије“, подухватили су се посла да сачувају од заборавља немачке народне бајке. Тако је настала њихова чувена збирка *Немачких дечјих и домаћих бајки*.

Оно што су за Вука Караџића прикупљању народних песама били Филип Вишњић и други, за браћу Грим била је „баба Фиманка“ из једног села недалеко од Касела (где су нераздрожно браћа била у оно време кнежевски библиотекар), недалеко чувена по свом знању бајки и по својој вештини да својим причањем учини нарочито привлачним.

Браћа Грим би се сваке недеље упутила „баба-Фиманки“ у село, тамо би искупила и сву сеоску децу, да и она виде неку вајду од тога. А баба-Фиманка би, на уживање деце, а на још веће уживање браће-научника, причала би, причала. Јаков и Вилхелм би те бајке „ухватили у перо“ (да се послужимо изразом из Вукова доба) и код куће би их обрадили у коначној форми за своју чувену збирку *Гримових скупљених бајки*, која спада у најчитаније књиге у Немачкој па и у свету. До сад су најбоље и најпотпуније издање, у пет књига, дали Болте и Поливка, (1912 до 1932). Неке бајке сачуване су даљим

Говори и предавања наших признатих јавних радника, одржаних на прослави стогодишњице од рођења Стојана Новаковића, на Коларчевом народном универзитету у Београду издати су сада у засебној књижици.

На уводном месту ове лепо уређене „Споменице“ налази се реч министра просвете Велибора Јонића, под чијим је претседништвом и одржана свечана академија у славу Стојана Новаковића. У неколико маркантних потеза министар Јонић је истакао значај државничке мудрости Ст. Новаковића: „Нарочито данас треба ударити гласом на то да су се Стојан Новаковић и остали неимари Србије одликовали великом државничком мудрошћу. Мудрост, то је нешто више од

памети. Памет нас може варати, па и преварити, али мудрост никада“. У својим даљим излагањима министар Јонић је убедљиво указао на значајну историску чињеницу да се нововековна Србија изграђивала на најбољим националним и расним традицијама српске прошлости: „Баш кроз дело Стојана Новаковића човек може да види да су неимари обновљене Србије, при ударању њених темеља, поступали исправно када су се трудили да нови народни живот заснују на здравим традицијама прошлости. То је њиховом родољубљу и отачастволубљу давало садржину и смисао“.

У с. оме инструктивном предавању о Новаковићу као државнику и дипломати, објављеном у

„Српском народу“ др. Мирослав Спалајковић, један од истакнутих претставника српске дипломатије, дао је пуно нових података о Новаковићевој политичкој и државничкој мудрости и величини. Између осталог, указао је др. Спалајковић на ову интересантну појаву: „Са неограниченом љубављу Новаковић је продубљавао особине свога народа. И као озбиљан и строг судија запазио је поред врлина и mane. Он је осудио једну кобну црту у карактеру наше старе властеле као главни унутарњи узрок пропасти наше средњевековне државе. Већ пре њега, наш је народ жигосао ту црту познатом клетвом: великаши, проклетте вам душе!“

Помоћник министра просвете, Владимир Велмар-Јанковић, у своме исцрпном и документованом предавању, бацио је нову светлост на Новаковића као просветног реформатора. Биланс Новаковићевог рада био је: „Двадесет и три закона, двадесетак наставних планова, програма и правила и око 60 чарадаба и упутстава дао је Стојан Новаковић за време своја три министровања од скоро пет година“.

Предавање др. Николе Радојичића, академика и професора Универзитета, о Новаковићу као научнику претставља такође читаву малу научну студију. Многострани и разноврсни Новаковићев рад на свима пољима наше националне науке све до данас није био довољно проучен, нити овако глобално и синтетички приказан. Новаковић је успешно радио и на политичкој, и на културној, и на књижевној, и на социјално-економској историји српског народа, затим на историји српског права, на српској филологији и лингвистици. На свакоме пољу изорао је дубоку бразду и посејао семе које је донело значајног плода.

У последње време приступило се рехабилитацији и Новаковића као књижевника. На прослави Новаковићевог стогодишњице о његовом раду на српској књижевности говорио је књижевник др. Светислав Стефановић. У своме кратком али садржајном говору, др. Стефановић је убедљиво истакао да нам је Новаковић данас много ближи, и оно што му се пре 10—20 година могло замерити и замерало, данас нам ни близу више не изгледа тако, напротив.

НОВИ РОМАН Л. РЕБРЕАНУ

Угледни румунски приповедач Ливиу Ребреану, чија су досадашња главнија дела већ сва преведена на немачки језик, решио је да свој најновији роман, „Чудло међу чудима“ изда једновремено на румунском оригиналу и у немачком преводу.

Бајке као огледало народне душе

**

Неколико речи о богатој ризници немачких народних бајки

—

Лево: КЊИЖЕВНИЦИ БРАЋА ГРИМ. Цртеж трећег брата.

Доле: КУЋА У КАСЕЛУ У КОЈОЈ СУ 1820 СТАНОВАЛА БРАЋА ГРИМ.

поколењем буквално онако како их је причала „баба-Фиманка“, док је неке стилски обрадио млађи брат, Вилхелм који је имао још и нарочиту песничку жицу.

Захваљујући браћи Грим, данас нема немачког детета које не би знало за немачке народне бајке (да ли смемо да тврдимо исто бар за најлепше бисере у Вуковим збиркама?) Те бајке и даље живе у души најмлађе немачке генерације. Бајке су потстицај не само за машту детета, већ буде и прву, основну, инстинктивну жељу за умним стварањем. На све стране, нарочито на селу, у Немачкој ћете наићи на групе деце која се „играју бајке“. Неки кош или амбар претвори се у „позориште“. А у својим импровизованим костимима деца налазе благодарну и одушевљену публику у својим старијима којима не треба ни вештачке „клаке“, ни охрабрујућих критика.

Пушеви и мене немачке књижевности

ОД НИЧЕОВОГ ДОБА ДО НАШИХ ДАНА

Под горњим насловом написао је професор Герхард Фрике у одличном часопису Europäische Literatur чланак из кога видимо најбитнији ток мисли и неке одломке.

„Ако смо се подухватили, вели Фрике, да прикажемо путеве и мене немачке књижевности од времена Бизмаркове државе до Рајха Адолфа Хитлера, тиме у првом реду не мислимо на потпуни историјски осврт, на стале све брже узастопне промене у изгледу живог литерарног пејзажа најновије прошлости, колико мислимо на велики процес борбе између здравих, спасоносних снага и сила које разарају и угрожавају. Тај процес који се у означеном раздобљу одиграо у Немачкој, јесте борба која уједно симболише угрожавање и спасавање целокупне европске културе“.

Књижевност у XIX веку

Писац најпре указује на менталитет средине XIX века, кад су индустрија и машина поделиле народну заједницу у грађанства и пролетаријат, па „створиле дојам маса, али га нису умели ни савладати ни правилно уврстити у социјални организам“. Човек се принудно увлачи у анонимне форме живота. Свет се претвара „у огромни механички процес узрочних закона основаних на природним наукама, у коме божанство остаје без стана и без посла“, док се „појединца своди на немоћни и пролазни атом“. У таквом свету, књижевност додуше ствара лепоте, „бежи у лепу самообману поезије“, али нема више стварног утицајног места, правог задатка и оправдања, уколико не пристаје да покатак капитулира и „сведе сама себе на улогу извршног органа природних наука, политичких странака или социјалне агитације“. Као моћ пак која самостално ствара силе покретачице, књижевност у то доба више не постоји. Са тога гледишта, каже Фрике, —

„...могла би се писати историја XIX века па у њој уопште не поменути књижевнике тога столећа, ма колико их је много било и ма колико знаменити они били сами по себи“.

Колико разлике према Гетеовом добу у коме је књижевност још претстављала снажну бујницу, која је извијала из дубина народне суштине и природе. Деведнаести век је прекинуо ту бујницу и „разорио веру у метафизичку слободу и у позив на стваралачка дела“, сведући „човека на немоћни атом у огромном процесу света и друштва“. Све што је значајно у немачкој књижевности последетеовског доба „рођено је из тог осећања угрожености човека као појединца“. Драмско стварање Грилпарцера, Грабеа, Бихнера, па све до Хебела и Паула Ернста почива на „том очајничком тражењу смисла, који би учинио подношљивим оно немоћно, оно напуштено у egzистенцији човека-појединца“, у тежњи човека

да бар овде-онде још остане субјект, уместо што „ће свуда и у свакој прилици бити само објект, предмет преко кога, по речима Хебела, „прелази велики точак“. У том смислу могло би се указати и на колебање између вере и очајања које се провлачи кроз књижевно стварање списатељке Дросте-Хилсторф, на Рабеове људе који по мирним мансардама покушавају да игноришу нови свет који настаје. Могао би се поменути Фонтане који уз резигнирани осмех врши дужности хроничара једног друштва које се распада, једне етике која се разграђује.

Било их је који су на време запазили то опасно пуцање и ломљење у органој конструкцији савремене цивилизације, који су сагледали да она, усред свог бурног и одушевљеног триумфалног похода путем напретка, у ствари срља пут катастрофе. Типичан за њих јесте Фридрих Ниче који је благовремено дигао глас опомене, који је у право преклињао. Али глас му је остао глас вапијућег у пустињи.

Натурализам и остали измови

Натурализам је, по Фрикеовим речима, „уживао у оном против чега се борила дотадања књижевност“. Његови претставници били су „покољење које више није имало ни вере ни циља“ коме је било само до тога „да покаже да човек више није ништа друго до објект без воље, производ наслеђа, околног света, социјалних и привредних прилика. Самим тим што је пратио судбину својих паљеника из редова ситног грађанства и пролетаријата неодређеним и бесциљним сажалдењем, Герхарт Хауптман је строго узевши, већ био прекорачио строго одређене границе „натуралистичке књижевне надлежности“.

Натурализам је отворио низ самовољних стилских експеримената у књижевности. Јер после њега, у све крајним размацима, наилази још читав низ даљих „изума“. У тим менама наилазе често дијаметралне супротности. После натурализма који самим собом претставља абдикацију на све што је лепо, наилазе претежно естетски правни симболизам и новоромантизам. После импресионизма, — вештине фотографске репродукције стварности, онаква каква јесте, — наилази експресионизам који напротив покушава да најдубље и најскривеније осећаје претвори у магловиту, екстатичку бујницу речи. Као реакција на тај кратки занос који је брзо сустао, не налазећи више нових идеја, наилази враћање у плитку „нову објективност“. Док је један манир одмицања други, док су зачас стаји именовати и пародирати оно што је колико јуче величано као нови правац књижевности су остали једни исти, а њихови предмети остајали су они исти који су били и у доба појаве натурализма: Одишали су дахом трудежи, презрелости и срозовања низоблином, болешљиве декаденције. Са управо виртуозном анализом, јединственим богатством речника и стилском вештином, расуло свих на природи и на моралу основаних тековина приказивано је као нешто судбински, неизбежно.

Дејство Јевреја у књижевности

По тим пукотинама и продорима што почеше од осамдесетих година наовамо да се јављају у згради опште идеологије, сталосе у све већој мери да се гледа Јевреји који убрзо приграбише много важних и доминирајућих положаја са којих се могло утицати на књижевни и критички рад. Завладали су штампом позоришном, најјачим издавачким

предузећима. Успевали су само књижевници и дела „лансирана“ од стране Јевреја, као што су прећуткивањем елиминисали писце који им нису били по вољи. Дотле, више управљачи иза кулиса, Јевреји су од 1900 године све већма приграђивали у властите руке и сам књижевни рад. Тај рад је био управљен на неуморно и доследно растварање и разједање. Фрике налази да је из тога доба вредан личног помена само један књижевник, човек који се и далеко ван граница Немачке прославио као главни препрезентант пропадајуће европске цивилизације — Томас Ман. Он је сам себе назвао „хроничарем и тумачем декаденције“. Тај хладни интелект и неоспорни талент, као да је стакленим ѕидом био одвојен од свег здравог и природног живота, блазиран, ироничан, кокетирајући са агонијом цивилизације.

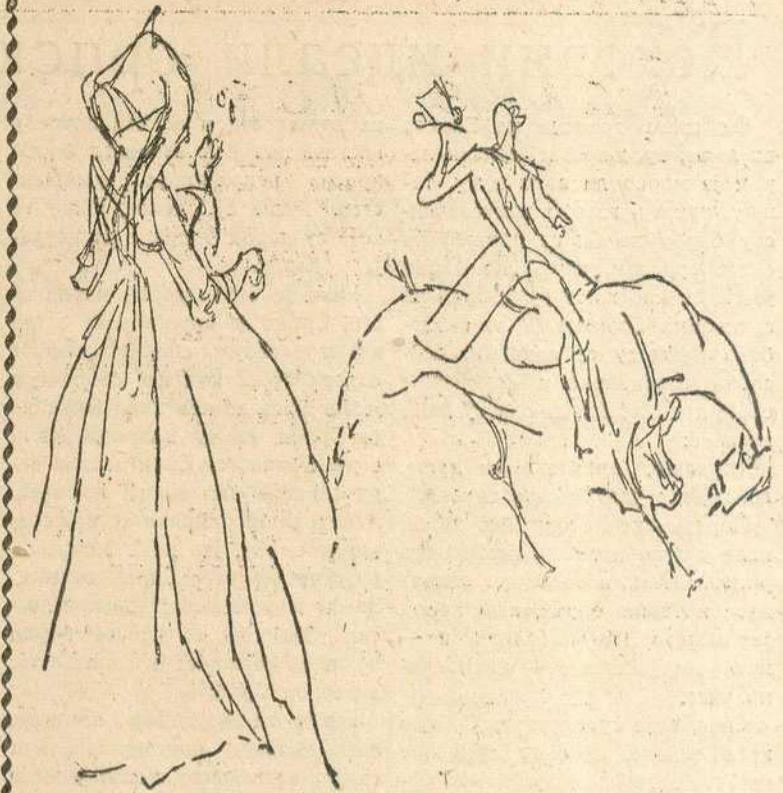
Али за дивно будо! Баш у оном часу кад се под притиском развоја XIX столећа све јаче назире развој ка нихилистичком хаосу који је Ниче био прореккао, буде се у будини здравог корена немачког народа оне силе које ће донети спас, оздрављење и избављење.

Претечом тог новог отпора здравља и живота може се сматрати још Рихард Вагнер, у коме и страни свет треба да се научи да гледа не само великог музичара-него и књижевника, рачно-националног борца и идеолога који се бори за поновно душевно уздицање свога народа. Вагнер је поново еманциповоо уметност са скромног предистала творевине појединца намењене појединцима. Поново јој је дао карактер израза духа народне целине, намењеног тој заједници.

„...Уметничко дело будућности, — вели Вагнер, — јесте колективно дело које може да се роди само као производ колективне тежње, колективних стремљења... Може се певати само из народа и у духу народа... Ко ће бити уметник будућности? Ја, ко ће други до — народ“.

Најзад, је настало буђење

Таквим речима, тим криком нове вере, Рихард Вагнер је снажно засвирао у трубу буђења, узбуне. И настало је буђење. Више

ВИЛХЕЛМ МАРТИН БУШ; ЦРТЕЖ

се не прекида низ оних који немачкој књижевности желе да обезбеде улогу коју је Вагнер наменио свим врстама уметничког стварања. Фрике помиње само неке од њих да не би прекорачио границе општег, летимичног прегледа које је себи повукао: Паула Ернста неуморног борца у току пола столећа пута од натурализма до препорода, човека који је своја национална схватања истицао не само као књижевник, већ и као политичар; Стефана Георгеа, човека снажне воље који се неуморно бори против утицаја замаглавања који продире са југа и са запада, који постаје весником будуће, пробуђене и препорочене Немачке. У то време се јавља и Рајнер Марија Рилке који смело и неустрашиво указује путем који ће се изаћи из атмосфере западњачке индивидуалистичко-презреле „префињености“ и издвајања, којим се треба вратити братском кругу који се оснива на родној грудни и његовој природи, вратити путу немачког духа какав је био још од Волфрама фон Ешенбаха и Парацелза, све до Гетеа и Хелдерлина.

Млађи од Георгеа и Рилкеа, Јозеф Вајнхебер ступа на арену у најтрагичније доба немачке поевне, у оној страшној првој деценији после првог светског

рата. У својим одама, химнама и сонетима тражи срце свога народа, чије буђење најзад и доживљује.

Оздрављење немачке књижевности

Криза оздрављења немачке књижевности од почетка нашег столећа наовамо дошла је до израза прво у приповедачкој књижевности која је поново нашла везу са родном грудом, као верни тумач народног живота појединих крајева и племена: Источне Пруске у делима Агнесе Мигел, Шлеске у делима Хермана Штера и Фридриха Бишофа, Мекленбуршке у причама са села Фридриха Гризеа, Приморја у делима Х. Е. Блунка, Тириншке у творевинама Курта Клугеа, алпског света у скицама Залцбурганина К. Х. Вагерла.

Али се не може говорити о Ванхеберу и другим који подигоше стег у данима после слома; а да се пример управо страшног осећаја одговорности према рођеном народу не истакну Ханс Грим и његов роман „Народ без простора“ који се убрзо претворио у појам, у типични роман немачког народа, па Ханса Каросу, дубоког песника природе. Под његовим пером и оно што је ситно и незнатно постаје саставним делом душевних сила које лече и подижу. Његов ратни дневник нигде не крије нити улепшава страхоте рата, а ипак толико топло и узвишено буди и уздиже срца. Многосродности са духом Каросе показује лирско и епско дело Ине Сајдел, пуне вере у вечите и непроменљиве снаге овога света.

Најмлађа немачка генерација нарочито је јака и себи верна у лирици. И овде Фрике помиње само неколико имена, пошто, као што правда и мали број имена поменутих у целој расправи, „једно име означава уједно читаву плејаду“. Помиње Герхарда Шумана, Хериберта Менцела и Ханса Баумана као људе који су, на свом специјалном књижевном пољу крунисали победу у борби над силама декаденције и растварања преосталих из XIX столећа.

На крају писац каже да је извесно да се једно друштво, једна средина не могу излечити искључиво путем књижевности. Али је неоспорно да је процес оздрављења у немачкој књижевности био које претеча које бодрилац њених народних ствари које су оствариле поновно буђење немачког народа. А својим победоносним отпором против сила разарања, вели при крају Фрике, немачка књижевност стекла је великих заслуга не само за дух Немачке, већ и за дух и културу Европе уопште.

БУЂЕЊЕ ПРЕД ЗОРУ

Тако, изненада, од случајног шума,
ноћу се каткад будим, збуњен од снова.
Опрезно поглед шета до супротног зида
на коме улична светиљка пруге трепере се.
Тамо, у оквиру, седи немарно млада жена
а на лицу јој увек осмех, веран и мио.

И, будан, узалуд мамим одбегли сан
који ме, све до пред зору завањава,
Али он не долази, он се не приближује
да опет легне крај мене у постелу.
И кад ми досади жудети за спом изгубљеним,
ја у таласе суморних размишљања запливам.

Напољу веје први снег, кроз глугу градску ноћ,
и са стреје ударају ретке капи тупо на ивицу прозора.
О, шта би с младомћу!... Је ли она још ту?...
Па тако брзо се сва прошлост пређе, као у шетњи.
Све је пред очима: и детињство, и доцнији дани,
и прве љубави, и прва разочарења, са женом, са хлебом,
са животом...

Шта је још остало? Колико још путеви пређени нису?...
Зар се овај живот не може завршити сваког минута?...
Можда је већ доста свега?... То замор живљења шалће?...
Све је пролазно?... Све је јалова таштина?...
Али широм отварам ипак очи: Живети треба! Макар још
мало!
И видим: зора већ блиста... Устати треба!...

ВЕСЕЛИН ФИЛИПОВИЋ

НАГРАДЕ „ФИНСКОГ КУЛТУРНОГ ФОНДА“

Ових дана је извршено додељивање награда „Финског културног фонда“ (три награде од по 100.000 финских марака) за 1942 годину. Награду су добили:

1) за народно-културни научни рад: проф. Они Окуни, познат са својих студија о „Калевали“;

2) за домаћу драмску књижевност: г-ђа Марија Јотуни, и
3) за превале из светске књижевности: Ото Манинен, до сад најбољи преводилац Гетеовог „Фауста“.

Вековни идеали српског народа

Српски омладинци о Лесинговој Мине од Барнхелма

Од свога доласка на Балкан па даље, кроз векове, српски народ је морао да води дугу, тешку, крваву, готово надчовечанску борбу да би се одржао на овом, српском, тлу. Наш народ је стајао као живи грудобран на границама Балкана. У тим борбама Срби су се показали способни за оснивање и зграђивање своје државе, али дошли су дани неслоге:

„Великаши, проклете им душе, На комате раздробиле царство“.

Поразом на Косову наш народ паде у дуго и тешко петвековно ропство. Али, и после пет векова дуге и тешке борбе, наш народ је изашао као победник и — што је најглавније — национално чист.

Силе, које су одржале Србина кроз векове, које су пркосиле највећим турским зулумима, беху најзвишенији народни идеали. За време дуге борбе за опстанак Срби су доживљавали војничке поразе, али духовно никад нису посрнули.

Као што се један идеалиста осећа јак, верује у себе, пун је енергије и истрајности, тако и српски народ. Када су у питању били народни идеали, народне светиње, које су Турци скривали, Србин није жалио за животом.

Зар нам наша традиција и историја не дају светле примере како се живи и гине за народне идеале, који за сваког појединца беху светиње! Сетимо се Косовских мученика који сви до једног изгинуше за свој народ и хришћанску веру. Сетимо се њихове храбрости и њихових дела. У питању су били српско име, српска народност, хришћанска вера. Па Карађорђе! Зар нам његова дела не доказују како се бране народни идеали.

Најзвишенији и најсветији народни идеал била је отаџбина. Сваком Србину урођена је жарка љубав за земљом, за родном грудом где је први пут сазнао за овај свет. За ту земљу га је све везивало: традиције, гробови прадедова, најраније успомене, нежна љубав мајчина и све друго. Знао је Србин ту своју земљу бранити до последње капљи крви. Многбројни су примери које нам пружа наша историја.

Поразом на Косову наш народ је изгубио своју државну самосталност. Пао је у дуго ропство. Али, народ се и даље сећа сретних дана и славне прошлости и жуди за њима. О њима причају старији млађима; и генерација је генерацији довикивала:

*Где ја стадох — ти ћеш поћи!
Што не могах — ти ћеш моћи!
Куд ја нисам — ти ћеш доћи!
Што ја почех — ти продужи!
Још смо дужни — ти одужи!*

И млађи су примали ове речи, настављали започето дело и давали све од себе. У тој борби истицали су се појединци, које је народ опевао у својим песмама, које и данас сачињавају највеће народно — духовно благо. И данас се у народу препричавају доживљаји и подвизи највећих народних јунака.

Народна поезија и хришћанска вера били су ти који су Србину очували српска обележја. Слушајући песме, певане уз гусле, народ се враћао у времена дале-

ке прошлости и осећао потребу настављања већ започете борбе против непријатеља хришћанства. Гусле су, дакле, биле те које су народ бодриле да истраје у борби.

Како је остао веран народности, Србин је кроз векове остао веран и својој вери. Народност и вера су се код нас стопиле у једно тако да кад неко каже да је Србин, он ту подразумева и веру. Колико су Срби ценили веру сведоче нам многи примери. Многи Срби умирали су најгрознијом смрћу, јер не хтедоше да отступе од вере „праједовске“. Затим и саме речи: „За крст часни“, за које се Србин борио показују важност и поштовање вере код Србина.

Један од најбољих примера, који доказују ову приврженост својој вери, јесте живот и дела нашег великана Св. Саве. Превривши „царске дворе и порфиру“, одлази у манастир да као духовни отац служи српском народу. Он је доказао да се може и другачије борити, а не само мачем у десници.

Он је код Срба онога доба будио националну свест, просветио их и радио уопште за српски народ. Колике су његове заслуге за наш народ, сведочи и то што су Срби за време петовековног ропства тражили помоћи и утехе на његовом гробу, јер су његови идеали били идеали целог Српства. Због тога су Турци спалили његово тело.

Поред тога српски народ је врло ценио и поштовао своје владаре, које је, као и њихова дела овековечио у својим дивним песмама. Владари су кроз векове били израз народне повезаности и извршиоци народне воље. И народ им је веровао и бранио их је до последње капљи крви, јер је бранити њих бранио самога себе.

Ти вековни идеали нашег народа очували су га од пропасти. Идеализам српског народа био је идеализам у правом смислу, одвојен дубоким јазом од материјализма. Из њега нико није гледао да извуче користи, јер су се ситни лични интереси губили пред општим потребама. Томе је допринело и то што су наши стари познавали наличје материјализма и одбацивали га као нешто туђе, али доцније се материјализам увлачи у више народне кругове, а последице му и сада осећамо. Све што нас је снашло, има у материјализму свој корен.

А ми данас, ако желимо да останемо достојни наше историје, достојни наших предака, морамо да увидимо наше досадање грешке и да се вратимо опет тим узвишеним и светим народним идеалима, који су наш народ одржавали толико векова и чију моћ тако добро познајемо. Само нас они једини могу спасти, а са њима у срцу можемо се надати бољим данима.

Александар Р. Теофиловић
уч. V разр. IV мушке гимн.
у Београду

Наш народ, са својим досељавањем и заузимањем балканских земаља од VI па до VII века, понео је из закарпатске домовине са собом и своје државно уређење у примитивним организованим скупинама.

Њихово унутрашње јединство оснивало се на сродству у крви,

и језику, и у прво време су се опирали и бунили да дође међу њима до било какве самовладе. То је и био узрок који је спречавао уједињење истородних племена на широким подручјима за дужа времена, али ипак у опасности од несродних организованих народа скупљали су се у веће целине. Према томе је странац и непријатељ први који је допринео свести ка припадности већој заједници.

Кад су се доселили признавали су у почетку византијску врховну власт, али су увек тежили, нарочито од IX па до XII века, да је збацие. И то се догодило после смрти византијског цара Манојла (1180 год.), кад се осетило да се ствари у Цариграду обрћу на горе. Срби су тада извојевали, под Стеваном Немањом, државну самосталност. Они су успели то да остваре, јер су осетили своју вредност и могућност да сами створе своју државну заједницу.

Од тог времена, па до средине XIV века, српска држава се стално диже на Балкану. Још једна важна година у нашој историји је 1219, кад смо добили самосталност своје цркве. Тим смо изашли као победници над туђинским утицајем и војнички, и политички, и духовно. Крајем XV века свежи, дисциплиновани, добро вођени Турци су слагали отпор Срба, својих главних и војнички најопаснијих противника.

Иако су Турци постепено узели сву власт у своје руке, ипак ће се неоскрињена снага наше јединствености, наш језик и вера, очувати и под најтежим приликама и несвојама. Обновљена патријаршија у Пећи је највише допринела за стварање свести о народном јединству. Жеља за живостом, народни дух и насилне мере Турака над српским народом изазвали су први и други устанак, под Карађорђем и Милошем, и довели до васкрса српске државе.

Српски идеали су вековима живели у срцу нашег народа; створена у далекој прошлости, Србија је васкрсла у XIX столећу као свесна тежња за духовним и политичким уједињењем нашег народа разједињеног историјом. Ти српски идеали, одржали су нас све до данас. И ми, данашња, као и будућа поколења морамо са љубављу и жаром, као и наши стари, да пригрлимо поново, у још већој мери, те нешке вековне, праотачке, светосавске, српске идеале.

Српски идеали очуваће народ и у будућности од свих искушења која су напаћени народ сналазиле низом векова.

Божидар В. Санадровић
уч. V разр. гимн. у Београду

ЈЕСЕН

*Већ увело лишће пада с голих грана
И плач мутног неба постаје све јачи.
Северац фијуче са високих страна
И у мирно село дах брегова свлачи.*

*Покисло је поље, стаза и долина...
Ограде се црне док их ветар шибла.
На небу нестала последња ведрина
Опустела врба жалосно се гнбла.*

*Свуда мутне баре закрчиле путе...
Пљеска тешка нога уморнога вола.
Пада, стално пада на прљаве скуте
Мокрога сељака што клеча уз кола.*

*У кућици ниској живот ври и даље...
Полунага деца весело галаме.
Око врата стоје исцепане траље,
На простом орману жуте дуње маме.*

*Док ватра пуцкета умилно и сетно
Ја дремам за простим, нетесаним столом.
А душа моја плаче истоветно
Са плачем неба и врбиним болом...*

Ваљеву

Управа Српског народног позоришта увела је једну корисну новину: приређивање специјалних ђачких претстава, првенствено из класичног репертоара. На овај начин допринеће се правилном књижевно-уметничком образовању наше средњешколске омладине. Поздрављајући ову симпатичну културну појаву, СРПСКИ НАРОД доноси два реферата о ђачкој претстави Мине од Барнхелма, као доказ да наша омладина има љубави и разумевања за позоришну уметност.

I

Класично дело Мине фон Барнхелма је једно од најбољих дела чувеног немачког књижевника — Готхолда Ефраима Лесинга. У овом уметничком делу Лесинг је дао верну слику једне истинске и узвишене љубави, између младе профине Мине фон Барнхелма и младог и часног официра, мајора Телхајма. Писац истиче племенитост и похвално поштење мајора Телхајма, који је због јаче провере, коју је он тобоже учинио, удаљен из службе.

Претпостављајући срећу Минину својој, он одбија да се њоме венча, страхујући да на тај начин и њу не увуче у несрећу. Он јој предочава свој тежак и извршан положај. Али она, у својој дубокој љубави, не види у томе никакву препреку. После низа неспоразума, пребацивања и потресних сцена, ток догађаја добија изненада срчан обрт. Личним заузимањем самога краља ствар се поново узима у претресње и утврди се да је мајор невин. Њему буде повраћена његова изгубљена част, и краљ га унапређује у виши чин.

Мина и Телхајм, уз благослов њезина стрица, узимају се, пуни неизмерне среће. Остала лица ове драме врло су карактеристична. Мајоров слуга Јуст је редак пример привржености својем господару. То нам сведочи његова алегорична прича о изгубљеном песанцету. У извесним тренуцима он изгледа врло хумористичан. Као на пример у овом случају: на позив Франциске, он улази у грочишну собу, чистећи једну мајорову чизму; на њезино тврђење да је Телхајмова сестра, он машући чизмом иронично одговара да му је то врло сумњиво, пошто његов господар нема никакву сестру.

Франциска, дружбеница Минина, је врло поштена девојка, док је мајоров ратни друг Паул Вернер персонификација ратоборне прирде. Ова драма, која је најбољи рефлекс Лесинговог књижевног стваралачког духа, оста-

вила је на мене снажан утисак и остаће незаборавна у мојим успоменама.

Борђе Вулетић
уч. V разр. IV мушке гимн. у Београду

II

Мина фон Барнхелм, весела игра која се одиграва у 5 чина, спада у ред најбољих дела великог немачког класичара Готхолда Ефраима Лесинга. Пре него што бисмо се упознали са садржајем тог комада, прво би требало да знамо биографију његовог аутора.

Готхолд Ефраим Лесинг рођен је у Каменцу, у једној примерној породици која је сама крчила себи пут кроз живот. Још у својој најранијој младости, он је показивао много озбиљности и разумевања. О томе постоји једна мала анегдота: у својој шестој години требало је да буде, заједно са својим млађим братом, портретиран од једног сликара. Кад му је сликар препоручио да узме на крило један кавез са птицом, он је то енергично одбио, одговоривши: „Ја се могу сликати само са једном великом гомилном књига, или се уопште нећу сликати“.

Пошто је завршио кнежевску школу Ст. Афра у Мајсену, Лесинг је прешао 1764 године у Лајпциг на Теоолошки факултет. Ту тек почиње његова позоришна каријера. Једну од његових првих комедија превео је на наш језик Доситеј Обрадовић. Доцније он постиже леп успех са делом *Млади научник*, и тиме добије још више воље и поштрека за даљи рад. После неколико месеци проведених у Виттембергу, он је отишао у Берлин и ту је издао „Позоришну библиотеку“.

Наредне године нису донеле остварење ниједног његовог плана, али је зато година 1772 донела његову сјајну трагедију *Емилију Галоти*. Тим делом створена је прва немачка класична драма. Крајем 1777 године умире му жена, коју је бескрајно волео, и он такође оболева. Да би се опоравио, он одлази у Хамбург, али му се здравље све више и више погоршава. Идуће године угасио се његов живот.

То је биографија великог немачког класичара Готхолда Ефраима Лесинга. А сада, да изнесемо, наравно само у главним потезима, садржај *Мине фон Барнхелма*.

Краљевски официр мајор од Телхајма буде услед неспоразума стављен на расположење, и потуца се са својим верним слугом Јустом од немиле до недрага. Он се налази у врло тешкој новој неприлици. У једној гостионици где је отсео, прети му опасност да буде избачен, јер није платио собу за становање.

Њега налази богата, размажена девојка Мина фон Барнхелм, која је заљубљена у њега и која очекује да је он узме за жену. Али, он не жели да је компромитује и зато стално бежи од ње, и ако је и он лудо воли. Он јој мора доказивати да је човек без положаја, лишен части и да њој, ћерки богатих родитеља, то не приличи.

Али, она све то тврдоглаво одбија и спремна је да се лиши свега, само да је узме за жену. После много заплета, разочарења и комичних ситуација, мајор добија по гласнику писмо од краља, у коме га краљ извештава да је његова ствар ликвидирана и он поново добија свој чин и золожај.

Никола Б. Ердеговац
уч. V разр. IV мушке реалне гимн. у Београду

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

Болест као оруђе лекара

Ernst Hefter: Heilung durch Krankheit, Reichsgesundheitsverlag Berlin-Wien 1943, Preis 6,80 RM.

Врло је распрострањено „чаршијско“ мишљење да је за последњих сто година у медицини знатно напредовала само хирургија, док је унутарња медицина остала „враћање“ и нагањање. Велика заблуда. Погледајмо само, као што то чини писац ове популарно-медицинске књиге, савршене методе којима се „клин клином истерује“, тојест једна болест лечи помоћу вештачког убризгавања друге. До сад постоје три главне области у којима се једна болест лечи помоћу друге.

Прва и најважнија област у којој се примењује та пракса јесте област лечења помоћу разних серума. Јер шта су серуми у ствари друго до вештачки одгајене клице једне болести.

Друга област у којој важи такав начин лечења јесте метод изазивања вештачких грозница са којим нас Хефтер упознаје на опште разумљив начин.

Трећа област о којој нам Хефтер нарочито речито прича, јер спада у његову посебну струку (писац књиге је лекар за нервне болести) јесте изазивање вештачких несвестица код душевних болесника. Хефтер из ове области наводи случајеве из своје властите обилне праксе, који нам показују велику важност овог метода у једној области медицине у којој по нашем просечном мишљењу Бог може више да помогне него ли лекар за душевне болести.

Роман једног авијатичара

Adolf von Hatzfeld: Der Flug nach Moskau. Rütten und Löning-Verlag, Potsdam 1943, Preis RM. 4,30.

Има се утисак да је ово роман чији добар део почива на стварним догађајима. Ево укратко сижеа. Један бивши немачки ваздухопловни официр из првог светског рата прима се почетком двадесетих година да за добру награду одведе авионом у Москву неке турске политичаре који имају тамо неке тајне договоре, а не смеју да се повере неизвесности болшевичког железничког „саобраћаја“ и његовима каквих успутних црвених команданата места или комесара. Добар део лета пролази добро. Али над Литвом наилази дефект у дограјалом ратном авиону. Нема друге, морају да се спусте. Литва се тад налази у одбранбеном рату са совјетским чудовиштем. Због тога Литавци конфискују авион и хапсе сва лица која су њиме путовала под сум-

150-ГОДИШЊИЦА КЊИЖЕВНИКА КАРЛА ПОСТЛА

Град Знам (Знојмо) у Моравској прославља ових дана 150-годишњицу рођења једног свог знаменитог сина, немачког књижевника Карла Поста-Зилсфилда, аутора романа и скица из пионирског доба Северне Америке. Дела Карла Поста је су један од безбројних извора сазнања о томе колико је немачког рада, немачког ума, па и немачке крви положено у темеље САД који данас, са својим јеврејским „трустом мозгова“ на челу, немочно шкрипећи зубима, комично прети великом немачком народу.

Први наш амбасадор са села

Војислав Симовић: Био сам гост немачког сељака. Издање „Земља и Рад“, Београд 1943, стр. 42, дин. 10.

Примајући ову књижицу од самог писца претседник генерал Недић рекао је другој групи сеоских омладинаца:

„Ето, такви нам људи требају. Видите, омладинци, ви сте моји амбасадори!“

Сеоски омладинац Војислав Симовић био је у правом смислу српски амбасадор у баварском селу Руксхофу. Још пре него што је пошао, он се питао: да ли смо били сеоски омладинци заиста сви спремни да претстављамо своју земљу? Симовић је био спреман. С нешто школе, иначе природно бистар и патријархално васпитан, необично мро у друштву, освојио је свог газду Јозефа Вајсмана, поседника у Руксхофу. Боравак Војислава Симовића у овом немачком селу претворио се у право студирање пољопривреде. Јозеф Вајсман трудио се да му покаже сва предимства модерне пољопривреде и био је изненађен како то наш Симовић, сељаче из Груже, тако лако прима и разуме.

Јозеф Вајсман толико је заволео Војислава Симовића, да га је називао својим другим сином, а Симовић газду Вајсмана својим другим оцем. Ето, како је

наш амбасадор извршио успешно свој први задатак.

Када се ова књижица прочита, тек се онда види зашто је Јозеф Вајсман толико заволео нашег сеоског омладинца. Симовић је после турског дана седео у вече за столом и бележио вредно све оно што је видео и запазио. И у овој књижици налазимо пуно података о начину живота немачког сељака, о обради земље, о обичајима, вери, породици, селу, моралу. Али не само суве податке. Ту су прониоцива запажања, равна запажањима најбољег интелектуалца, ту су бистра резонувања, умни закључци. Читајући ову књижицу и сами долазимо на мисао Војислава Си-

мовића: зашто смо двадесет година слали у иностранство спортисте и дипломате, а ниједном сељаке. Кад нам је Војислав Симовић после четири месеца боравка у Немачкој пружио једну тако занимљиву књижицу, шта би тек било да смо годинама слали наше сељаке на студирање у иностранство?! Шта би тек наше село добило од практичних њихових радова, од великог искуства које би стекли тамо где се земља најмодерније обрађује!

Поред осталог, у Симовићевој књижици од нарочитог су интереса табеле које је он израдио, статистике, прорачуни, као и један детаљан опис сејања уљане репице.

Наши сеоски омладинци у Немачкој

Младен Бабић: Београд—Бајројт. Издање „Земља и Рад“, Београд 1943, стр. 107 са 12 фотографија ван текста.

Новинар Младен Бабић, који је био вођа пута прве групе сеоских омладинаца у Немачкој, описује нам у овој књизи њихов пут од Београда до Бајројта и натраг. Али то није путопис са обилгатним кавалерским изразима, то је збирка врло интересантних момената из живота наших сеоских омладинаца за време њиховог кратког боравка у Немачкој. И у њој, као и у књижици Војислава Симовића, има дивних пасуса који нам откривају како су се наши омладинци брзо снашли у новој средини, схватили посао, дали одличне резултате и постали омиљени не само у газдиној кући него и у целој околини.

Доносимо из ове књиге текст дипломе коју је немачки домаћин-сељак дао свом раднику, нашем омладинцу Ђорђу Колареву:

„Господин Ђорђе Коларев био је запослен као практикант на мом интензивном пољопривредном имању које је велико 150 хектара. Све поверене му задатке свршио је на моје опште задовољство. Врло је брзо упознао немачки начин рада и привикао се на њега. Није пропустио ниједну прилику а да не научи оно што је видео и што је радио, и да кроз то стечено знање користи својој Отаџбини. Све побројене карактеристике начиниле су од Ђорђа Коларевића милог и драгог члана наше кућне заједнице. Зато се данас, после завршене праксе, тешко од њега одвајам. Ја и моја породица желимо му, да све оно што је видео и научио у Немачкој, могне да примени с благословом и у његовој Отаџбини и да једнога дана, кад се цела његова земља надахне истим духом којим је он надахнут, заузме место на темељу прегалаштва и вере у нове погледе на свет. Нека његов кратак боравак сагради мост према свим стваралачким народима и нека се сви надахну духом немачког стваралаштва. Најлепше жеље нека га

прате на његовом животном путу!“

Тако пише један немачки сељак.

Наши сеоски омладинци, сем Војислава Симовића и Златомира Зељића, нису се могли истаћи оволиком писменошћу, али својом вредношћу, бистрином и добром вољом учинили су све да су их у Баварској немачки сељаци прогласили за највредније и најинтелигентније стране раднике.

Бабић описује још неколико таквих сцена које показују да је контакт између наших и немачких сељака дао невероватне резултате. Код наших сеоских омладинаца нарочито је разбијена фама о немачком сељаку као његовом непријатељу.

Сем описа боравка наших омладинаца у Немачкој, Младен Бабић је дао један врло леп преглед организације немачког сељаштва. Сем тога књига садржи говор немачких званичних претставника на разним банкетима приређеним у част наших сеоских омладинаца, као и гласове немачке штампе о њиховом боравку.

Ова књига репортажа написана је лаким новинарским стилем, а има и лепих, чисто литерарних описа.

У сваком случају, као документ о првом боравку наших сеоских омладинаца у Немачкој, она је од велике важности.

Немачки књижевници у светлу анекдоте

Heinrich Raab: Deutsche Dichteranekdoten, Junker & Dünhaupt Verlag, Berlin 1943, 139 Seiten, 13 Abbildungen, Preis gebunden 3 RM.

У свом духовитом предговору овој збирци анекдота, Хајнрих Раб пре свега жели читаоцу „сат разоноде и увесељавања“. То у велико и постиже овом књижицом али се уједно мора рећи да је оваквим претстављањем њеним био и сувише скроман. Јер ова књига постиже много, много више него што у свом предговору обећава.

Сви знамо колико интересовања за књижевни рад човека од пера доприноси и боље познавања човека, његових појмова, обичаја и схватања у свакодневном животу. Да ли је потребно

Јапански љубавни роман

Kiku Yamata: Masako, Eine japanische Liebesgeschichte, deutsch von Else Pauli. Droste-Verlag, Düsseldorf 1943, Preis, gebunden 3,80 RM.

Одвек је била тежња немачког народа да што темељније упознаје народе са којима долази у додир, подједнако пријатеље и противнике. Тиме се објашњава између осталог и велико мноштво дела о Јапану која се последњих година јављају у Великонемачком Рајху. Али Немац у својој темељности, у свом тражењу истине, не задовољава се упознавањем јапанске историје, јапанске привреде, јапанске војске и морнарице, социјалног живота итд., већ тежи и што дубље да зађе и у срце и душу свог савезника на Далеком Истоку.

Тој тежњи имамо до сад да захвалимо већ читав низ добрих и значајних немачких превода из богате јапанске књижевности. Досад преведеним делима која су тиме учињена приступачна већини образованих Европљана, придружује се сад и овај роман угледног јапанског приповедача Кику Јамате, у преводу Елзе Паули.

Писац из владарске лозе о Јапану

Abrecht Fürst von Urach: Das Geheimnis Japanischer Kraft, Zentralverlag der NSDAP Franz Eher Nachf. GmbH, Berlin, 96. Seiten Text mit 51 Abbildungen, Preis, kartoniert RM 1.

Кнез Албрехт од Ураха потиче из немачке владарске лозе, из побочне гране виртембершког краљевског дома, из куће која је пре четврт века одбила једну новосковану владарску круну, претпостављајући да и даље служи властитом немачком народу. Кнез од Ураха историске, културне и привредне моменте којима тумачи нагло снажење јапанске нације, ванредно живо проткива својим властитим, чисто индивидуалним опажањима и доживљајима за време свог дугог боравка у земљи кризантема.

Главни одељци ове књиге јесу: *Јапанска легенда и стара историја; Прелаз у ново доба; Доба индустријализације Јапана; Војна и привредна експанзија; Начин живота Јапанаца; Јапански војник.*

Педесет и једна илустрација још већма оживљује ову актуелну књигу.

да потсетимо средовечне и старије међу читаоцима колико су некад и.п.р. „Анекдоте о српским књижевницима“ Андре Гавриловића допринеле међу ученицима средњих школа живљем интересовању за удубљивање у дела великана нашег Парнаса.

Тако и ова књига Немце и остале који уживају у њиховој књижевности зближује са личношћима њихових омиљених аутора, замењује лично, речимо кафанско познанство са њима. Чак и релативно негативне особине, као сујета, уображеност, препотенција у овом ведром светлу анекдоте добијају неки блажији карактер. Све се завршава лаким осмехом. Анекдоте су још поткрепљене цртежима и карикатурама, објављеним и досад необјављеним.

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

»ДИНАРА« КУПУЈЕ сав бољи намештај, спаваће собе, трпезарије, хорнцимере, комбиноване собе, целе станове. »Динара«, Тирила и Методија 2, тел. 40-665.

85 8—10

ЗЛАТАН НАКИТ, златне зубе, све златне и сребрне предмете, уметничке античке ствари, купује и најбоље плаћа »Колубара«, Призренска 13. Телефон 24-386.

185 2—5

ЛИЧНУ КАРТУ број 13330 издату од Претстојништва полиције Ужиче, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. — Живка Антонијевић, ученица VII год.

218 1—1

ИЗГУБИО САМ личну карту издату од општине становљанске, Станово. Оглашујем је за неважећу. — Милић Божидар.

216 1—1

ИЗГУБИО САМ личну карту број 10069 издату од Претстојништва полиције, Крагујевац. Оглашујем је за неважећу. — Милорад Д. Јаковљевић.

217 1—1

МОЈА ЋЕРКА Касија Рајичић уда-та пре петнаест година отпутовала је за Београд 5 фебруара 1943 и није се до данас јавила никоме. Изјављујем свима земаљским властима да не одговарам ни за каква њена дела, тим пре што сам је удао пре 15 година и од тада нема са мном никаквих веза, јер има своју имовину и пензију. Одричем се ње пошто није наша за потребно да ми се јави приликом њеног одласка из овог среза. Јовица Марковић, ћурчија и трговац из Чумића.

219 1—1

Стари накит и драго камење

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња. ТРГОВИНА СТАРОГ НАКИТА Краља Милана 41-а до Славије

220 1—1

ЦЕНТРАЛИ ЗА ХУМОР

сваког дана у 18 час. весели програм

Кн. Споменик бр. 5

Улазнице од 30—80 дин.

221 1—1

КОНКОРДИЈА

ФИТИЉ

ЗА КАНДИЛО
МЕТАЛНИ КРСТИЋИ

Драг. А. Савић

БЕОГРАД

Тел. 23-523. — Гетеова ул. 16.

ПРОДАЈА НА ВЕЛИКО

222 3—3

Колонијалисти...

Кад дођете у Београд не заборавите да посетите

Алатичари, дресери, фрезачи, брусачи, вариоци и машински радници

могу одмах добити

СТАЛНО ЗАПОСЛЕЊЕ У ВАЉЕВУ под врло повољним условима. Исхрана осигурана. Лично се јавити са исправама канцеларији Вистад, Београд, Краља Александра 1/V од 8—14 и од 17—18 час.

АНГАЖОВАНИ РАДНИЦИ У НАШЕМ ПРЕДУЗЕЊУ
ОСЛОБОЂЕНИ СУ СВАКОГ ОБАВЕЗНОГ РАДА.

223 1—1

ПАЖЊА**кућевласницима**

Управа водовода извршиће у времену од 31 марта до 15 априла о. г. друго пролетње читање водомера и контролу утрошка воде. Читање водомера трајаће непрекидно сваког радног и празничног дана од 7 до 17 часова.

Скреће се пажња кућевласницима да припреме кључеве од простора у којима се налазе водомери и књижицу водомера, како би се читање могло неометано извршити, јер је то у интересу самих претплатника. Управа водовода.

189 2—2

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

12 априла 1943 год.

- 1) Плац са зградом Румунска 10 Дин. 3,200.000.—
- 2) Плац са зградом Цара Уроша 48 Дин. 960.000.—
- 3) Плац са зградом Приштинска 33 Дин. 2,560.000.—
- 4) Плац са зградом Соколска 17 Дин. 2,240.000.—

14 априла 1943 год.

- 1) Плац Цара Душана 20 Дин. 1,600.000.—
- 2) Плац са зградом Војводе Добриња 32 Дин. 1,200.000.—
- 3) Плац са зградом Рајићева 12 Дин. 1,600.000.—
- 4) Плац са зградама Страхинића Бана 4 Дин. 890.000.—

16 априла 1943 год.

- 1) Плац Станоја Главаша 21 Дин. 310.000.—
 - 2) Плац Фирмилијанова Дин. 200.000.—
- Продаја ће се обавити у банчиној згради, Скадарска бр. 33/II, од 10—12 часова, где се могу добити сва даља обавештења.

224 1—1

Позив за уплату обавезног доприноса за градобитину

Сваки земљовласник дужан је свој обавезни допринос за градобитину, разрезан за 1942 годину код Пореских управа на оранице, винограде и воћњаке, уплатити најдаље до 30 априла тек. год. код надлежне Пореске управе. Од оних обвезника који не уплате свој обавезни допринос, у одређеном року, наплата ће се извршити принудним — егзекутивним путем.

Државни завод за пољопривредна осигурања у Београду бр. 1634-43

215 1—2

Ликери, коњак, рум и разна вина добићете код Јездимира Шарића

БЕОГРАД, КР. МАРИЈЕ 89 — ТЕЛ. 22-912.

1—1

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУПУЈЕМ:

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, бразлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне есцајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа. Бесплатно процењује и на захтев процењене вредности исплаћује одмах позната фирма

»БРИЛИЈАНТ«

власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ

БЕОГРАД — БОРБА ВАШИНГТОНА УЛ. БР. 6 — ТЕЛ. 28-706

226 1—1

Летовалиште**са газдинством**

Уложите свој новац у задружно летовалиште у Љигу. Доноси ренту и уживање. Један удео 10.000 динара.

Обавештења даје Задруга »СВОЈ ДОМ«, Мишарска 9.
227 1—1

ПОЗИВ НА ПЛАЋАЊЕ РАЧУНА ВОДОВОДНИХ И ДРУГИХ ТАКСА

Рачуноводство при Управи водовода позива овим све дужнике водоводних и других такса који нису исплатили све рачуне за протекла тромесечја да ово учине најдаље до 15 априла јер ће се у противном почев од 15 априла па све до 1 новембра 1943 год. приступити затварању воде без икакве друге и предходне опомене. Они дужници који су изгубили или нису добили достављене им рачуне преко поште могу их добити у Рачуноводству при Управи водовода у дуплику уз накнаду таксе од динара 2.— Препоручује се с тога претплатницима да се претходно о томе обавесте у самом Рачуноводству, Стишка улица бр. 35 у радном канцеларском времену.

Овога пута органи Управе водовода, који буду укидали воду предаваће дужницима налог-извештај Рачуноводства с тачним назначењем броја рачуна и времена за које се односно неплаћени рачун. С тога се препоручује претплатницима да благовремено оставе код својих укућана или надзорника све рачуне из године 1941 и 1942 да би органи могли извршити савређење и евентуалну грешку о укидању воде отклонили. У противном органи су дужни укинути воду без одлагања.

194 2—2

**ЛИКВИДАЦИЈА АДВОКАТСКЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ
Др ЈОСИФА ХОЛЕНДЕРА, ИЗ БЕОГРАДА**

Државна хипотекарна банка позива сва лица која је запустео др. Јосиф Хелендер, адвокат из Београда, да подигну менице, закључнице, и остала документа поверена овом адвокату и да се том приликом изврши обрачун хонорара и ликвидација свих правних односа са овом канцеларијом.

Пријем странака је сваког дана од 10—12 часова, у ул. Скадарској 33, III спрат лево.

Државна хипотекарна банка

225 1—1

**Објашњење о висини задужења
таксом градског доприноса**

Поводом појављеног питања шта се сматра основицом за разрез градског доприноса, Рачуноводство при Управи водовода, које овај допринос разрезају и наплаћује, саопштава овим да је Министарство финансија актом II Бр. 5735 од 8 марта т. г. дало следеће објашњење:

»Уредба о градском доприносу за одржавање чистоће у Београду М. с. бр. 4434 од 25 новембра 1942 у свом члану 2 јасно је одредила да основицу за плаћање градског доприноса за одржавање чистоће чини бруто приход по коме је утврђена пореска основица за плаћање кућарине за годину за коју се допринос плаћа. Ово пак значи да као основицу треба узети онај бруто приход од зграде који је утврдила пореска управа приликом разреза кућарине, и да се од утврђеног бруто прихода (бруто кирије) не може одбити проценат из чл. 36 Закона о непосредним порезима на име трошкова за одржавање управе и амортизацију, пошто основицу поменутог доприноса не чини чисти приход већ бруто приход (бруто кирија)».

Према поменутом објашњењу ово Рачуноводство је правилно поступило, јер је за основицу за разрез градског доприноса узимало онај бруто приход од зграда, који је утврдила Пореска управа приликом разреза кућарине и да према томе није вршено одбијање 20% на име амортизације (чл. 36 Закона о непосред. пор.).

197 2—2

УНИВЕРЗИТЕТ
БЕОГРАД